

فهرست

سخن پژوهشکده..... ۹

فصل اول: اهمیت و نقش انتخابات

انسان و سرنوشت ۱۵

و جوب حضور در صحنه..... ۱۸

تکلیف محوری ۲۲

آثار انتخابات ۲۴

آفات عدم حضور و انتخاب نادرست ۲۵

بی تفاوتی، گناهی بزرگ ۲۶

ذلت جامعه اسلامی..... ۲۸

گسترش ظلم ۲۹

ضررهای جبران ناپذیر ۳۰

پاسخگویی در محضر الهی ۳۱

۴. هدایای فریبنده	۷۶
۵. غیبت	۸۰
۶. افشاگری	۸۲
۷. عکس و اطلاعیه غیر مجاز	۸۵
۸. تصرف در اموال عمومی و خصوصی	۸۶
۹. تعصبات غیر دینی	۸۷
خرید و فروش رای	۹۱
ج) نقش رسانه‌های جمعی	۹۲

فصل چهارم: انتخاب اصلح

الف) مفهوم و ضرورت انتخاب اصلح	۹۷
ب) معیارهای اصلح	۹۹
داشتن بینش سیاسی	۹۹
انصاف و عدالت‌پیشگی	۱۰۰
شجاعت انقلابی	۱۰۱
حمایت از محرومان	۱۰۲
صلاحیت اخلاقی	۱۰۳
ج) راه‌های شناخت اصلح	۱۰۴

فصل پنجم: وظایف انتخاب‌کنندگان و مجریان انتخابات

الف) حقوق و مسئولیت‌های انتخاب‌کنندگان	۱۱۰
تحقیق و شناخت کاندیداها	۱۱۰
رعایت تقوای سیاسی	۱۱۰

فصل دوم: شرایط، وظایف و اختیارات انتخاب‌شوندگان

الف: شرایط انتخاب‌شوندگان	۳۶
۱. شایستگی	۳۶
۲. سابقه درخشان	۳۸
۳. دین‌داری و وفاداری به اسلام	۳۹
۴. تخصص	۴۱
ب: وظایف و اختیارات	۴۲
۱. وظایف و اختیارات مجلس خبرگان رهبری	۴۲
۲. وظایف و اختیارات رئیس‌جمهور	۴۵
۳. وظایف و نقش نمایندگان مجلس	۴۸

فصل سوم: اصول تبلیغات انتخاباتی

الف) ضوابط اسلامی تبلیغات	۵۸
۱. اخلاص و اسلام‌خواهی	۵۸
۲. قانون‌مداری	۵۹
۳. رعایت حرمت شخصیت‌ها	۶۰
۴. قضاوت‌های عادلانه	۶۲
عبرت از مشروطه	۶۴
ب) منکرات تبلیغاتی	۶۵
۱. تخریب شخصیت	۶۷
۲. دروغ	۷۱
۳. تهمت	۷۴

مشورت کردن ۱۱۴

عدم تأثیر پذیری ۱۱۶

نقش علما در مشارکت سیاسی ۱۱۹

پرهیز از گروه گرایی ۱۲۳

رای باطل ندادن ۱۲۵

(ب) وظایف و موازین مجریان انتخابات ۱۲۵

امانتداری ۱۲۵

خدامداری ۱۲۷

ضابطه مندی ۱۳۰

عدم پذیرش هدیه ۱۳۰

پرهیز از بانده بازی ۱۳۲

فهرست منابع ۱۳۴

سخن پژوهشگر

انسان موجودی انتخابگر است.

زندگی انسان مجموعه‌ای از انتخاب‌هاست. انتخابات درست و دقیق به فرد و جامعه ارزش می‌دهد، و انتخاب‌های نادرست و زیان‌بخش عامل سقوط و نابودی انسان‌ها می‌شود.

زمینه‌ساز پیشرفت و سعادت انسان همین دو راهی‌ها و چند راهی‌ها است.

در دو راهی‌هاست که خوب و بد از همدیگر جدا می‌شوند، و بد و بدتر مشخص می‌گردند.

دو راهی ایمان و کفر، دو راهی شرک و توحید، دو راهی ظلم و عدل، دو راهی تقوا و فجور، دو راهی خدمت‌رسانی و خودخواهی، دو راهی همزیستی با محرومان یا مستکبران دو راهی صداقت و دروغ، دو راهی جهاد و رفاه همه و همه صحنه‌های آزمون و ارزیابی انسان‌هاست.

دو راهی‌ها، هم در میادین ایمانی و اخلاقی و رفتاری فعالیت‌های فرد وجود دارد هم در مسیر اقتصاد و سیاست و فرهنگ جامعه خود را نشان می‌دهد.

انتخاب نظام سیاسی، انتخاب رهبری الهی، انتخاب نمایندگان مؤمن و صالح و شجاع و بیدار، انتخاب رشته تحصیلی، انتخاب شهر و محل کار و زندگی، انتخاب همسر و همکار و همسایه و انتخاب دوست و شریک تجاری همه و همه نمونه‌های کوچک و بزرگ انتخاب در زندگی انسان‌هاست. انسان در انتخاب کردن مجبور است، هر کسی انتخاب نکند دیگران برای او انتخاب می‌کنند. حفظ آزادی و استقلال و ایمان و اخلاق و عدالت اجتماعی تنها در سایه انتخاب درست میسر است. قرآن در ارزیابی انسان‌ها، ایمان و دانش و تقوا و جهاد را مهمترین شاخص‌ها می‌داند و انتخابگران باید به این معیارها توجه کنند.

امروز و همیشه شیاطین درونی و بیرونی می‌کوشند برای مردم و بجای مردم آنچه را خود می‌پسندند، انتخاب کنند.

هر انتخاب درست، زمینه انتخابی بهتر و عالی‌تر را فراهم می‌آورد و هر انتخاب غلط توان انتخاب خوب بعدی را از انسان سلب می‌کند، انتخاب خوب پله‌ای به سوی آزادی و آگاهی و عدالت و مقام قرب الهی است. انتخاب بد، زمینه سقوط بیشتر و محدودیت افزون‌تر را فراهم می‌سازد. بنابراین حضور در انتخابات گوناگون اجتماعی و نظر دادن در امور مربوط به زندگی جمعی مقتضای ایمان و عقل و احساس مسؤولیت

اجتماعی و نوعی پیشگیری از منکر و حمایت از معروف است، با روی کار آمدن صالحان میدان برای همه ارزش‌ها باز می‌شود و با اقتدار ناصالحان زمینه‌های اجرای قوانین قرآن و اسلام کاهش می‌یابد و با سلطه اشرار، ابرار گوشه‌نشین می‌شوند. همه ما در انتخابات چهار وظیفه بزرگ داریم:

۱. حضور جدی و با نشاط و مسئولانه در تمام انتخابات مربوط به سرنوشت سیاسی و فرهنگی و اقتصادی کشور.

۲. رأی دادن و گزینش بهترین‌ها و تلاش برای شناخت بهترین‌های ایمانی، اخلاقی، علمی، و توانمندترین‌ها در چارچوب قوانین الهی.

۳. عدم اهانت به دیگران و حفظ شخصیت عموم مسلمین و ابعاد مثبت دیگران برای امکان بهره‌گیری از آنان در جایگاه‌های شایسته و مناسب.

۴. تمام دست‌اندرکاران (کاندیدها، رأی‌دهندگان و هواداران و مجریان) با قصد قربت وارد میدان شویم و سعی کنیم کار را به شایسته‌ترین‌ها بسپاریم.

کتاب حاضر که در مجموعه «فقه و زندگی» فراهم آمده به کاوش در معروف و منکرهای سیاسی و مرتبط با انتخابات پرداخته و اصول رفتار اسلامی را برای انتخاب‌کنندگان و انتخاب‌شوندگان و دیگر دست‌اندرکاران و هواداران روشن ساخته است. امیدواریم با شناخت وظیفه الهی و عمل به آن

گام‌هایی بلندتر به سوی کسب رضای خداوند و خدمت به بندگان او برداریم
و در تقویت نظام اسلامی بکوشیم.

پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

تلفن: ۰۲۵)۳۷۷۳۴۴۳۰

قم، خیابان سمیه، کوچه ۱۲، پلاک ۳۵۵

<http://al-adl.ir>

فصل اول

اهمیت و نقش انتخابات

انسان و سرنوشت

بر مبنای اصل پینجاه و ششم قانون اساسی، حاکمیت انسان بر سرنوشت اجتماعی خویش حقی نشأت گرفته از حاکمیت مطلق خدا بر جهان و انسان معرفی شده است. این حاکمیت دارای سه ویژگی حقوقی است:

۱. حاکمیت انسان حقی الهی است و قابل سلب از او نیست و کسی نمی تواند این حق الهی را با زور و غلبه از وی سلب کرده و از حاکمیت بر سرنوشت خویش محروم نماید زیرا چنین محرومیتی به معنی سلب آزادی و اختیار از انسان بوده و اسلام این شیوه را محکوم نموده است ﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ﴾^۱ در گرایش مردم به دین، اجباری نیست، زیرا راه درست به خوبی از راه نادرست مشخص شده است.

---

۱. سوره بقره، آیه ۲۵۶.

بنابراین، انسان‌ها با اعمال این حق مسلم خویش، افزون بر سرنوشت فردی، از سرنوشت گروهی نیز برخوردارند و رفتارهای جمعی آنان در سرنوشت فردی و گروهی مؤثر است. چه اینکه خالق انسان‌ها فرموده است:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾^۱.

خداوند سرنوشت هیچ ملتی را تغییر نمی‌دهد، مگر آن‌که آنها خود اقدام به تغییر آن کنند.

حضرت امام خمینی ره معتقد است:

ملت ایران بر سرنوشت خود حاکمیت دارد و این ملت ایران است که می‌خواهد سرنوشت خود را تعیین کند.^۲

ایشان بر مبنای اندیشه سیاسی خویش فرمود:

از حقوق اولیه هر ملتی است که سرنوشت و تعیین شکل و نوع حکومت خود را در دست داشته باشد. طبیعی است که چون ملت ایران بیش از نود درصد مسلمانند، باید این حکومت بر پایه‌های موازین و قواعد اسلامی بنا شود.^۳

آیت‌الله ابراهیم امینی، اعمال حق الهی انسان‌ها برای تغییر سرنوشت جمعی خود را در قالب تشکیل حکومت اسلامی دانسته و می‌فرمایند:

مشارکت سیاسی مردم در حکومت و مراجعه به آرای عمومی، یعنی همه‌پرسی و انتخابات در جهان امروز از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و آن را بهترین شیوه حاکمیت می‌شناسند. در نظام جمهوری اسلامی ایران

۲. حق حاکمیت انسان بر سرنوشت خویش با انتقال اختیاری هم قابل سلب نیست، به این معنی که خود انسان نمی‌تواند زمام اختیار و حاکمیت بر سرنوشت خود را به دیگری واگذار کند و بدون آنکه از خود اختیاری داشته باشد، تابع دیگری باشد؛ ﴿أَمْ آتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْوَلِيُّ﴾^۱ آیا سرپرستانی جز خدا گرفته و به پرستش آنها پرداخته‌اند؟ تنها خداست که سرپرست آنان است.

اصولاً قرآن اطاعت از غیر خدا را به عنوان بندگی و سلب اختیار نامشروع از انسان، شرک می‌شمارد.

۳. این حق الهی را نمی‌توان در خدمت منافع فرد یا گروهی خاص قرار داد. زیرا هدف از آزادی و اختیار انسان بهره‌گیری او در ابعاد دوگانه زندگی مشترک اجتماعی در جهت منافع اختصاصی خود یا جامعه خویش است و به استخدام کشیدن این موهبت الهی برای منافع یک فرد یا گروه خاص، انحراف از سنت خلقت و تعدی از حدود الهی و تجاوز به حقوق مردم است، ﴿وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَٰئِلُونَ﴾^۲... و کسانی که از حدود قوانین الهی تجاوز کنند ستمکارند.

افراد ملت این حق الهی را مشترکاً در سازماندهی کشور و ایجاد تشکیلات سیاسی به کار می‌گیرند و به طور دسته‌جمعی این حق خدادادی را از طریق نهادهای سیاسی و قوای حاکم اعمال می‌نمایند.^۳

۲. صحیفه نور، ج ۴، ص ۲۶۵، (۵۷/۸/۱۱).

۱. سوره رعد، آیه ۱۱.

۳. همان، ج ۳، ص ۴۲، (۵۷/۸/۱۶).

۲. سوره بقره، آیه ۲۲۹.

۱. سوره شوری، آیه ۹.

۳. فقه سیاسی، عباسعلی عمید زنجانی، ج ۱، ص ۲۸۱.

مشارکت سیاسی و حضور در صحنه را چنین تبیین کرده‌اند: حضور مردم در صحنه، معنایش این است که آحاد مردم؛ پیر و جوان، قشرهای مختلف، مرد و زن در هر نقطه‌ای از کشور، مسائل اساسی کشور را مسائل خودشان بدانند؛ مسائل علمی و پیشرفت علمی و فنی را مسئله اساسی خودشان به حساب آورند؛ پابندی کشور و نظام و مسئولان به ارزش‌های اساسی انقلاب را به عنوان یک خواست حقیقی خودشان همه‌جا مطرح و مطالبه کنند. حضور مردم در صحنه، یعنی بی تفاوت نبودن؛ سرنوشت کشور را رها نکردن؛ بی رغبت نبودن نسبت به حوادثی که در کشور می‌گذرد؛ این معنای حضور در صحنه است.

ایشان سپس با توجه به حیات سیاسی - اجتماعی یک ملت می‌فرمایند: وقتی یک ملت - پیر و جوانش، بزرگ و کوچکش، قشرهای مختلفش - نسبت به مسائل گوناگون کشور خود دارای انگیزه و فکر است، آن فکر را بر زبان می‌آورد، بر آن پای می‌فشرد و از آن دفاع می‌کند، این ملت، ملت زنده‌ای است و آینده آن تضمین شده است.^۱

این امر به عنوان یک حکم و وظیفه شرعی در رساله توضیح‌المسائل آیت‌الله مکارم شیرازی چنین آمده است:

هرگاه مسلمانان از این بیم داشته باشند که اجانب نقشه استیلاء بر مملکت اسلامی را کشیده و بدون واسطه یا با واسطه عمال خود از داخل یا خارج آن را عمل کنند. بر همه مکلفین واجب است که به هر

نیز همه‌پرسی به عنوان یک اصل، پذیرفته شده است. نوع حکومت، یعنی جمهوری اسلامی با خواست و رأی مردم و تأکید و تأیید امام خمینی علیه السلام تعیین شد و استقرار یافت.^۱

آیت‌الله مکارم شیرازی نقش مردم در سرنوشت سیاسی و اجتماعی خود را اینگونه بیان می‌کند:

جمهوری اسلامی از دو جزء جمهوریت و اسلامیت تشکیل شده است که تبلور جمهوریت را در انتخابات می‌توان شاهد بود و همه در آن می‌توانند شرکت کنند.

وجوب حضور در صحنه

فقیه و اسلام‌شناس بزرگ جهان تشیع و بنیانگذار جمهوری اسلامی در بیان حکم شرعی این موضوع فرمود: ما مکلفیم در امور سیاسی دخالت کنیم، مکلفیم شرعاً، همان طور که پیغمبر صلی الله علیه و آله دخالت می‌کرد، همان طور که حضرت امیر علیه السلام دخالت می‌کرد.^۲

مسئولیت این امر خطیر از دیدگاه آن فقیه سیاستمدار، به حدی است که آن را در کنار نماز قرار داده و می‌فرماید:

باید همه شما، همه ما زن و مرد، هر مکلف، همان طور که باید نماز بخواند، همان طور باید سرنوشت خودش را تعیین کند.^۳

رهبر معظم انقلاب اسلامی - حضرت آیت‌الله خامنه‌ای - مفهوم

۱. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۸۵/۶/۲. ۲. صحیفه نور، ج ۱۵، ص ۵۹، (۱۰ تیر ۶۰).

۳. همان، ج ۱۵، ص ۱۶۸.

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی ۸۵/۹/۲۲

وسيله‌ای که امکان دارد در برابر آن بایستند و از ممالک اسلامی دفاع کنند.^۱

آیت الله امینی معتقدند که:

شرکت در انتخابات یک وظیفه شرعی و ملی است. از این جهت شرعی است که بهترین وسیله است برای بقا و تداوم و اقتدار نظام اسلامی، و حفظ نظام اسلامی بر همگان واجب است. و بدین جهت یک وظیفه ملی است که استقلال و عظمت کشور بدان بستگی دارد و عموم شهروندان از آن بهره می‌گیرند.^۲

حضرت آیت الله مکارم شیرازی درباره شرکت در انتخابات فرمودند:

با توجه به شرایط موجود و اینکه دشمنان ما اصرار بر عدم شرکت در انتخابات دارند، به نظر می‌رسد که شرکت کردن تمام افراد واجد شرایط، واجب است.^۳

آیت الله صافی گلپایگانی هم در این باره چنین نگاه داشته است:

وظیفه هر مسلمان است که در بهبودی امر و وضع معاش و اقتصادی مسلمانان اهتمام نماید که (من اصیح و لم یهتم بامور المسلمین فلیس بمسلم).^۴

ایشان همچنین کمک و یاری رهبران و مجریان دلسوز و شایسته را واجب دانسته و در فتوای خویش فرموده‌اند: مسلمان اگر بتواند جامعه و

مملکت را در مسیر اجرای احکام اسلام قرار دهد و احکام اسلام را اجرا سازد، باید اقدام کند و واجب است با کسانی که این نیت را دارند، همکاری و تشریک مساعی نماید.^۱

با توجه به این که استعمارگران و برخی از دشمنان اسلام می‌کوشند با شیوه‌های عوام‌فریبی و معرفی افراد به ظاهر متدین و با رخنه در سیستم‌های مختلف یک نظام سیاسی، به صورت نامحسوس به اهداف پلید خویش دست یابند، هوشیاری مسلمین در مقابل دشمنان اسلام، دفاع از کیان اسلام خواهد بود.

رهبر معظم انقلاب اسلامی در این باره گفته‌اند:

یکی از علل اصلی دشمنی دشمنان، برچیده شدن بساط غارت و چپاول قدرت‌های سلطه‌طلب در ایران است. مراکز قدرت جهانی به این چشم دوخته‌اند تا اگر مردم در انتخابات حضور گسترده‌ای نیافتند با تبلیغ و القای جدایی مردم از نظام، راه را برای دخالت‌ها و سلطه‌طلبی‌های خود در ایران هموار کنند.^۲

آیت الله صافی گلپایگانی مقابله با تهاجمات دشمنان دین را از واجبات شرعی دینداران شمرده و در این باره چنین نوشته‌اند:

مبارزه با نفوذ اقتصادی و فکری و سیاسی بیگانگان. در بلاد اسلام، بر هر مسلمان واجب است و کمک کردن به آن حرام است.^۳

۱. همان، مسئله ۲۹۰۷.

۲. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات رهبر انقلاب ۸۲/۱۱/۲۴.

۳. توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۷۳۹.

۱. توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۶۳۰.

۲. روزنامه جمهوری اسلامی ۱۳۸۵/۶/۲.

۳. WWW.makaremshirazi.org.

۴. توضیح المسائل، مسئله ۲۸۹۶.

تکلیف محوری

رقابت‌های انتخاباتی از امور اجتناب‌ناپذیر همه‌پرسی‌ها در تمامی ملل جهان می‌باشد. در اندیشه سیاسی جوامع غربی، برد و باخت‌های سیاسی از دغدغه‌های تمامی رقیبان بوده و کاندیدای منتخب، خود را برنده مسابقه قدرت، و رقبای دیگر را بازنده و شکست‌خورده آن میدان می‌داند.

بر مبنای اندیشه سیاسی اسلام، هیچ‌یک از کاندیداها و فعالان سیاسی و طرفداران آنها، نباید به دست آوردن نتیجه و چگونگی آن را ملاک عمل بدانند، بلکه می‌بایست کلیه فعالیت‌های خویش را یک تکلیف و وظیفه شرعی دانسته و نامزد منتخب را فردی برخوردار از مسئولیت سنگین شرعی و پاسخ‌گویی همگان در محضر خدای متعال بشمار آورند.

رهبر فرزانه انقلاب در این باره می‌فرماید:

برنده این انتخابات ملت است و همه کسانی که در انتخاب شرکت داشته‌اند، اعم از آنها که خود یا نامزد مورد علاقه‌شان رأی آورده یا نیاورده‌اند، همه برنده‌اند، بازنده این انتخابات، امریکا و صهیونیسم و دشمنان ملت ایرانند. همه با همدلی به یکدیگر و به دولت خدمتگزار کمک کنید تا گره‌ها یکی پس از دیگری گشوده شود.^۱

هنگامی که می‌خواهند آراء را بنویسند و وقتی می‌خواهند آن را در صندوق بیندازند، قصد قربت کنند و رضای الهی را حتماً در نظر داشته باشند.^۲

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، پیام رهبر معظم انقلاب اسلامی به کنگره عظیم حج (۸۳/۱۰/۲۹).

۲. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، از بیانات مقام معظم رهبری ۱۳۸۱/۱۲/۱۸.

امام خمینی علیه السلام فرمودند:

فرضا که ما بد باشیم، اما اسلام که خوب است، اسلام را که قبول دارند همه، این یک وظیفه اسلامی است که ما حفظ کنیم جمهوری اسلامی را. به یقین تمامی دلسوزان دین و فرهنگ اسلامی، مسئولیت حفظ کیان جامعه و نظام اسلامی را داشته و چون سربازی فداکار از مرزهای عقیدتی آن حراست می‌نمایند.

آیت‌الله صافی گلپایگانی در این باره نوشته‌اند:

هر مسلمانی باید استقلال جامعه مسلمانان و اعتلاء کلمه اسلام و قوت و قدرت مسلمین را در برابر کفار از اهم مقاصد دانسته و جریان امور را زیر نظر داشته باشد.^۱

در هر محیط اجتماعی و حکومت بشری، در اثر عوامل متعدد طبیعی یا مدیریتی یا کارشکنی‌های دشمنانه یا ... برخی نارسایی‌ها، مشکلات کوچک یا بزرگی نمایان شده و آسیب‌هایی متوجه شهروندان آن جامعه خواهد شد، اما اینگونه مسائل در تصمیم‌گیری‌های اساسی و سرنوشت‌ساز افراد به‌ویژه پیروان مکتب اهل بیت علیهم السلام تأثیری نخواهد گذاشت.

آیت‌الله مکارم شیرازی فرمودند:

مردم هوشمند و باایمان ایران، با وجود این‌که از مسایل گوناگون به‌ویژه وضعیت اقتصادی گله دارند، ولی هنگامی که امر سرنوشت‌سازی مطرح می‌شود، آنها را فراموش کرده و به میدان می‌آیند. این نشانه شعور بالای سیاسی مردم است.^۲

آثار انتخابات

برگزاری هر گونه انتخاباتی در کشور تأثیرات مثبتی در ابعاد سیاسی-اجتماعی و روانی در ملت ایجاد خواهد کرد. رهبر معظم انقلاب می‌فرماید:

اولین اثر انتخابات این است که نشان‌دهنده حیات و خودآگاهی یک ملت است؛ این را باید ملت ما با استفاده از فرصت انتخابات‌های گوناگون و پی‌درپی، تمرین و اثبات کند. اثر بعدی هم این است که وقتی اراده مردم در یک انتخاباتی وارد میدان می‌شود، آن چیزی که بر طبق نظر اکثریت مردم و خواست و آرمان آنهاست، آن تحقق پیدا می‌کند؛ چه در انتخاب رئیس‌جمهور، چه در انتخاب نمایندگان مجلس و انتخابات مجلس خبرگان و انتخابات شوراها.^۱

مقام معظم رهبری با اشاره به آزادی موجود در کشور به ویژه آزادی فکر و بیان، وجود انتخابات را نشانه برخورداری ملت ایران از آزادی‌های سیاسی دانسته و فرمودند:

ملت ایران در چارچوب قانون خود، آزاد است تا مسئولان کشور را بر اساس رأی و نظر خود انتخاب نماید که اگر از عملکرد مسئولان راضی باشد، انتخاب آنها را ادامه می‌دهد و چنانچه رضایت نداشته باشد، انتخاب خود را تغییر خواهد داد.^۲

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری. بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی (۸۵/۹/۲۲).

۲. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله خامنه‌ای مدظله العالی (۸۶/۵/۲۱).

آفات عدم حضور و انتخاب نادرست

انجام ندادن هر تکلیف شرعی برای مسلمین، علاوه بر آنکه عذاب الهی را در پی دارد، آثار وضعی آن در این دنیا گریبانگیر آنها شده و آفاتی را برای زندگی دنیایی ایجاد خواهد کرد. بدیهی است، چنانچه آن تکلیف شرعی تعطیل شده از سوی مردم، مربوط به سرنوشت عمومی و ارکان اساسی جوامع بشری باشد، دامنه آسیب‌های مزبور عمومیت بیشتری پیدا کرده و دود آن به چشم همگان خواهد رفت.

نهج البلاغه امام علی علیه السلام مهمترین سند دینی است که بسیاری از اصول و ضوابط و نیز آسیب‌های اجتماعی و سیاسی جوامع انسانی را گوشزد نموده و رهنمودهای فراوانی در این باب برای جهانیان به ویژه مسلمانان به ارمغان نهاده است.

در دورانی که زمام امور در بخش‌هایی از سرزمین‌های اسلامی به دست فرمانروایانی نالایق و دنیاطلب همانند معاویه و... افتاده بود، امام علی علیه السلام بهترین کارگزار سیاسی خویش (مالک اشتر) را به همراه دست‌والعملی ارزشمند و جامع به سوی مصر فرستاد و در بخشی از آن منشور حکومتی و سیاسی، به خوبی دغدغه خود را از مفاسد حاکمیت غیر صالحان (معاویه و...) اینگونه ابراز داشته است:

...از آن تأسف می‌خورم که امور مردم به دست نادانان و گناه‌کاران بیفتد.

(در این صورت) آنان مال خدا را دست به دست بین خود می‌گردانند،

بر فقه و حقوق اسلامی می‌فرمایند: عدم دخالت ملت، از مراجع و علما بزرگ تا طبقه بازاری و کشاورز و کارگر و کارمند، همه و همه مسئول سرنوشت کشور و اسلام می‌باشند، چه در نسل حاضر و چه در نسل‌های آتیه. و چه بسا که در بعضی مقاطع عدم حضور و مسامحه، گناهی باشد که در رأس گناهان کبیره است.

سپس فرمود:

اکنون ما باید از آن توطئه‌ها و مفاصدی که از انزوای متدینین پیش آمد و سیلی‌ای که اسلام و مسلمین خوردند، عبرت بگیریم و بدانیم و بفهمیم که نظام اسلام و اجرای احکام آسمانی آن و مصالح ملت و کشور اسلامی و حفظ آن از دستبرد اجانب، بستگی به دخالت اقشار مختلف و به‌ویژه روحانیون محترم و مراجع معظم دارد و اگر خدای نخواست بر اسلام یا کشور اسلامی از ناحیه عدم دخالت در سرنوشت جامعه، لطمه و صدمه‌ای وارد شود، یک‌یک تمام ملت در پیشگاه خدای قهار توانا مسئول خواهیم بود و نسل‌های آینده که ممکن است از کناره‌گیری‌های کنونی مورد هزارگونه تجاوز واقع شوند، ما را نبخشند.

وی همگان را به این مهم اجتماعی - سیاسی هشدار داده و می‌فرمایند: نقش بسیار فعال داشته باشید که خدای نخواست مجلس یک مجلسی نشود که به واسطه ورود بعضی عناصر غیر صالح به تدریج کشته شود به طرف شرق یا به غرب و همان بشود که در زمان سابق بود و همان بگذرد بر ما و شما که در زمان سابق می‌گذشت.^۱ اگر مسامحه کنید، مسئول

بندگان خدا را برده خویش می‌سازند، با نیکان می‌جنگند و بدکاران را یاور خویش قرار می‌دهند.^۱

آری، امام علیه السلام حاکمیت سیاسی را حقی از سوی خداوند و متعلق به او دانسته است و همواره از سلطه انسان‌های فاسق و بی‌دین بر این حق الهی و جامعه اسلامی نگران و اندوهگین بود. تأسف امام علی علیه السلام بر این بود که چگونه ناهالان به جای شایستگان نشستند و انقلاب اسلامی پیامبر صلی الله علیه و آله را به انحراف کشانده و آرمان‌های مقدس آن فرستاده الهی را نقش بر آب کردند.

از این رو چنانچه مردم، فاسدان را برگزینند، جامعه اسلامی نیز به سمت حکومت فاسدان حرکت می‌کند و در نتیجه، خداوند ستمگران را بر مردم آن دیار چیره خواهد کرد. امام جواد علیه السلام می‌فرماید:

هر امتی که به کتاب آسمانی بی‌اعتنایی کردند، خداوند دانش کتاب را از آنها بازگرفت و آن‌گاه که سلطه و ریاست دشمنان را پذیرفتند، خداوند دشمن را بر آنان چیره ساخت.^۲

بی‌تفاوتی، گناهی بزرگ

امام علی علیه السلام فرمودند:

در صورت عدم حضور خوبان و اداره امور کشور بدست شایستگان، مسند حکومت و سیاست توسط ظالمان و غارتگران ربوده خواهد شد و سکوت در مقابل ظالمان به مثابه رضایت و همراهی با آنان تلقی می‌گردد.^۳

حضرت امام خمینی علیه السلام با استناد به متون خدشه‌ناپذیر دینی و روح حاکم

۱. نهج البلاغه، نامه ۵۳.

۲. فروع کافی، ج ۸، ص ۵۳.

۳. نهج البلاغه، نامه ۵۳.

۱. صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۲۶۳.

بیایند و قبضه کنند؛ مثل صدر مشروطه که رفتند کنار، اشخاصی که متحد بودند و قبضه کردند مشروطه را آنهایی که متعهد به اسلام نبودند، اسلام را به آنجا کشاندند که همه دیدند. اگر در صدر مشروطه مؤمنین آمده بودند، روشنفکرهای متعهد آمده بودند و مسلمان‌های متعهد آمده بودند و قبضه کرده بودند مجلس را و نگذاشته بودند که دیگران بیایند مجلس را بگیرند، ما به این روزگار نمی‌رسیدیم، ما مملکت مان خراب نمی‌شد، ما عزت‌مان از بین نمی‌رفت.^۱

آیت‌الله مکارم شیرازی در این باره می‌فرماید:

برای بعضی‌ها واجب است کاندیدا شوند. کسی که می‌داند صالح است و اگر به میدان نیاید، جای او را یک فرد ضعیف یا ناصالح می‌گیرد، او باید به میدان بیاید. برای بعضی‌ها واجب است به میدان بیایند یا واجب عینی دارد یا واجب کفایی دارد...^۲

گسترش ظلم

امام خمینی نیز افزوده‌اند:

باید کاری کنیم که ظلم نباشد و ظالم از بین برود. اگر دیدیم در این دوره خلاف شده و به افرادی ظلم شده باید تلاشمان را بیشتر کنیم تا خلاف و ظلم را از بین ببریم نه این‌که برویم از صحنه خارج شویم، زیرا اگر از صحنه خارج شویم ظلم بیشتر می‌شود پس باید اجتماعمان را بیشتر کنیم و بیشتر در صحنه حاضر باشیم.^۳

هستید پیش خدای تبارک و تعالی، اگر نروید و رأی ندهید و آنها که جدیت دارند به این‌که وارد بشوند در مجلس و به هم بزنند اوضاع ایران را، آنها خدای نخواستہ بروند، مسئولیتش به عهده شماست مستقیماً، مسئولیت همه طبقات دارند، مراجع مسئولند، علما و ائمه جماعت مسئولند، خطبا مسئولند، تجار مسئولند، بازرگانان مسئولند، دانشگاهی ما مسئولند، طلاب علوم دینیہ مسئولند، کارگرا مسئولند، همه مسئولند.^۱

ایشان همچنین فرمودند:

اگر خدای نخواستہ از عدم مشارکت شما یک لطمه‌ای بر جمهوری اسلامی وارد بشود. بدانید که احاد ما که این خلاف را کرده باشیم خدای نخواستہ، مسئول هستیم، مسئول پیش خدا هستیم، مسئله ریاست جمهور نیست، مسئله، مسئله اسلام است.^۲

ذلت جامعه اسلامی

تکلیف شرعی مزبور نه تنها برای انتخاب‌کنندگان بلکه برای انتخاب‌شوندگان و کاندیداها نیز ثابت خواهد بود زیرا چنانچه افراد شایسته از حضور در صحنه انتخابات و کاندیدا شدن امتناع ورزند، چه بسا افراد بی‌لیاقت یا ضعیف و ناشایست، آن جایگاه سرنوشت‌ساز را غصب کرده و موجب انحراف در روند جامعه گردند.

بنیانگذار جمهوری اسلامی فرمودند:

اگر مؤمنین کنار بروند، آنهایی که متعهد به اسلام هستند کنار بروند و اینها

۱. همان، ج ۱۲، ص ۵۸. ۲. همان، ج ۱۹، ص ۱۹۵.

۱. همان، ج ۱۲، ص ۵۸. ۲. ویژه‌نامه منشور اخلاقی انتخابات، اسفند ۱۳۸۶، ص ۴. ۳. صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۱۸۰ (۶۲/۹/۲۰).

بی توجهی در انتخاب، سرنوشت سوئی را برای دنیا و آخرت رای دهندگان و شخص رئیس جمهور رقم خواهد زد، از این رو باید مواظب باشیم انتخاب رئیس جمهور سیلی به اسلام نباشد، بلکه با انتخاب خود سربازی فداکار را در صحنه دفاع از اسلام و منافع مسلمین وارد کنیم.

ایشان عاقبت چنین فرد منتخبی را گوشزد کرده، می فرماید: اگر ریاست جمهور خوب باشد آن است که خدمت به ملت می کند و اگر بد باشد آن است که راه جهنم را باید بپیماید.^۱

بنابراین، سپردن زمام امور یک کشور به دست دیگران به طور کورکورانه و بدون تحقیق و بررسی همه جانبه، کاری غیر عاقلانه و معارض با توصیه های دینی و فتاوی فقیهان خواهد بود و همچنین نیز از مصادیق کمک به متجاوز و غاصب خواهد بود و رأی دهنده مسئول عواقب انتخاب خود خواهد بود. حضرت آیت الله گلپایگانی فرمود:

کسانی که متدین و ملتزم به احکام اسلام نیستند و اهل نماز و روزه و وظایف شرعیه نمی باشند، لیاقت عهده داری مشاغل اجتماعی اسلامی و مناصب عمومی را ندارند و اگر عهده دار شوند غاصب و متجاوز به حقوق عمومی شناخته می شوند.^۲

پاسخگویی در محضر الهی

از آن جا که بر اساس تعالیم دینی، همه انسان ها در مقابل اعمال خویش پاسخگو هستند و در برابر خدای بزرگ باید پاسخ قانع کننده ای برای

در اول مشروطه اصناف بازار هم و کلاهی داشتند، انتخابات تا اندازه ای دست مردم بود بعد کم کم آنهایی که فاسد بودند کار را طوری کردند تا متدینین را از مجلس کنار گذاردند. آنها هم مقاومت نکردند و کنار رفتند، بعد دیدید که مجلس را چه کردند، هر کاری که خواستند انجام دادند اگر در آینده مجلس یک قدم عقب نشینی کنیم در آینده نزدیک ما را کنار خواهند گذاشت.^۱

آیت الله العظمی صافی گلپایگانی نیز در این باره چنین نگاشته است:

اعانت ظلمه و کسانی که با دین و احکام دین، ضدیت و معاندت دارند و همراهی نمودن با آنها در ظلم و ستم، تجاوز به حریم دین و حرام است.^۲

ضررهای جبران ناپذیر

با توجه به اینکه هر نوع انتخاب ناصحیح، سرنوشت یک جامعه و کشور را حداقل به مدت چهار سال دستخوش بحران یا شکست و ناکامی های جبران ناپذیر فرهنگی، سیاسی و اقتصادی می کند و حقوق آن ملت را ضایع کرده و ضررهای بیشماری را متوجه آنان می کند، بر همگان لازم است تا با درایت و هوشیاری کامل این قدرت عظیم را به کاندیدای اصلح واگذار نمایند. بنیانگذار جمهوری اسلامی امام خمینی علیه السلام در این باره می فرماید:

سرنوشت اسلام و مسلمین را به دست کسی که لایق برای این مقام نباشد ندهید.^۳ انتخاب رئیس جمهور، خواندن نماز و گرفتن روزه نیست که اگر همراه با شرایط نبود تنها باطل باشد و به صورت صحیح اعاده گردد. بلکه

۲. WWW.Saafi@Saafi.Net

۱. همان، ص ۱۹۸.

۳. صحیفه نور، ج ۱۱، ص ۱۵۲.

۲. توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۷۳۷.

۱. همان، ص ۲۴۹.

رفتارهای متفاوت خویش داشته باشند، لذا شرکت در انتخابات و رأی دادن به کاندیدای مورد نظر نیز به عنوان یک وظیفه و تکلیف شرعی قلمداد می‌شود. از این رو، چنانچه گزینش افراد منتخب بر اساس معیار حق و شرع صورت نپذیرد، مردم باید در قبال انتخاب خویش پاسخ‌گو باشند.

علاّمه سید محمد حسین فضل‌الله (از مراجع ژرف‌اندیش شیعه در کشور اسلامی لبنان) در این باره چنین نگاشته است:

... رأی‌دهنده مسئولیت کارها و اقدامات کاری نامزدی را که به او رأی داده - در صورت پیروزی او - بر عهده دارد. بنابراین، شرعاً جایز نیست که انسان به کسی رأی دهد که به سلامت خط فکری و سیاسی و اقتصادی و فقهی او اطمینان نیافته است. چنان که جایز نیست انسان، شخص یا شورایی را برگزیند که انتظار می‌رود حکمی برخلاف احکام اسلامی در سیاست و اقتصاد و مسایل اجتماعی تصویب کند.

بر رأی‌دهنده لازم است تا همه جوانب مسئله را بررسی کند. اگر نامزدی مؤمن به خدا و دوستدار او بود، باید از او حمایت کند و اگر نامزدی، سر دشمنی با خدا و دین خدا را داشت، انسان باید به یاد داشته باشد در روزی که هر کس با خود مجادله خواهد کرد و خداوند از انسان‌ها بازخواست خواهد کرد، باید در محضر خداوند پاسخگوی اعمال نیک و بدش باشد.^۱

فصل دوم

شرایط، وظایف و اختیارات انتخاب‌شوندگان

۱. نشریه پرتو اندیشه، آیت‌الله سید محمد حسین فضل‌الله، شماره ۸، ص ۴۵، مکتب الاعلامی - قم

همه کسانی که به عنوان نامزد انتخاباتی، در صحنه تصمیم‌گیری مردم حاضر شده و مورد گزینش و انتخاب یک ملت جهت تصدی امور کشور در قوه مقننه یا مجریه یا دستگاه‌های نظارتی واقع می‌شوند می‌باید از صفات و توانمندی‌های ویژه‌ای برخوردار باشند. این عده از نخبگان که کارگزاران نظام جمهوری اسلامی شمرده می‌شوند، علاوه بر داشتن رأی قاطع و قانونی مردم، در صورتی دارای مجوز شرعی برای حاکمیت بر مردم هستند، که از شرایط و صلاحیت‌های قابل قبول شرع مقدس اسلام برخوردار باشند. بدیهی است کاندیدایی که فاقد صلاحیت‌های شرعی باشد، علیرغم به دست آوردن رأی اکثریت، و جاهت قانونی و شرعی برای وکالت مردم و تسلط بر امورات آنان را نخواهد داشت. زیرا رأی اکثریت الزاماً نشان‌دهنده حقانیت نیست. بلکه مشروعیت از نظر اسلام در همه ابعاد برخاسته از وحی خداوند سبحان و سخن پیامبرش است.

در این فصل برخی شرایط کارگزاران از منظر دینی بررسی می‌شود.

الف: شرایط انتخاب‌شوندگان

۱. شایستگی

مبنای دین اسلام بر این اصل استوار شده که انسان‌ها در تمام مراحل زندگی در برابر اعمال خود مسئول هستند. آدمی اگر برای انجام امری که توانایی آن را دارد، پیش قدم نشود و خود را به بی تفاوتی زده یا سهل‌انگاری کند، در پیشگاه خداوند مسئول است، همچنین اگر صلاحیت و توانایی انجام آن را نداشت، ولی هوای نفس او را به این امر واداشت و وارد میدان رقابت گردید و حق خدمت یا مسئولیت را از افراد توانا و شایسته غصب کرد و سرانجام از جایگاه مدیریتی یا مسئولیتی برخوردار شد، نزد خداوند و پیامبرش و همه مسلمانان مسئول خواهد بود. این اصل در تمام مراحل زندگی انسان جاری است و اختصاص به موضوع مشارکت در انتخابات یا دیگر مسئولیت‌های سیاسی و اجتماعی نخواهد داشت. بدیهی است، کسانی که از طریق تبلیغات و فعالیت‌های سیاسی برای فرد غیر صلاحیت‌دار تلاش نمایند و به تصرف غاصبانه مقام سیاسی یا اجتماعی چنین افرادی رضایت داشته باشند، خود نیز مرتکب گناه شده‌اند. رسول اکرم ﷺ در این باره می‌فرماید:

«مَنْ تَقَدَّمَ عَلَى قَوْمٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَهُوَ يَرِي أَنَّ فِيهِمْ مَنْ هُوَ أَفْضَلُ مِنْهُ، فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالْمُسْلِمِينَ.»^۱

هرکس خود را بر جمعی از مسلمین جلو بیاندازد، در حالی که می‌داند، فردی شایسته‌تر از او در میان آنان است، یقیناً به خدا و پیامبرش و مسلمین خیانت کرده است.

پیشگامی یا مدیریت و به دست گرفتن پست‌ها و مقامات اجتماعی و سیاسی از ارکان اساسی حاکمیت‌ها می‌باشد. بر اساس این اصل مهم، وظیفه هر فرد مسلمان متعهد است که در صورت داشتن توانایی حضور و نیز برخورداری از شرایط و صلاحیت‌های لازم در سنگرهای خدمت به مردم، خود را معرفی و نامزد کند. به یقین چنانچه افراد شایسته و دارای صلاحیت در این صحنه حاضر نشوند، میدان برای تصدی اختیارات مردم از سوی افراد نالایق باز خواهد شد.

امام راحل رحمته الله نیز این اصل سیاسی را یادآور شده و می‌فرماید: کسانی که خود را کاندیدا می‌کنند یا کاندیدای گروه‌هایی هستند، اگر خود را صالح برای وکالت در یک چنین مجلسی نمی‌دانند و وجود آنها در این مکان نفعی برای کشورشان ندارد، خدای متعال را در نظر بگیرند و رضای او را بر رضای خود مقدم دارند و چنین خلاف ناشایسته‌ای را مرتکب نشوند.^۱

آیت‌الله مکارم شیرازی درباره حرمت کاندیدا شدن برخی افراد فرمودند: برای برخی نیز کاندیدا شدن حرام است، زیرا آنها می‌دانند از عهده این مسئولیت برنخواهند آمد و تنها در پی منافع شخصی و جناحی خود هستند.^۲

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای با اشاره به لزوم توجه به معیارها در انتخاب نامزدهای شایسته افزودند:

تدین، کارآمدی، دلسوزی و شجاعت، چهار شرط اصلی انتخاب کاندیداهای مناسب و شایسته است که می‌توان با شناخت فردی و یا مراجعه به افراد

۱. صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۲۳۲ (۶۲/۱۱/۲۲). ۲. ویژه‌نامه منشور اخلاقی انتخابات، اسفند ۱۳۸۶.

۱. الغدیر، ج ۸، ص ۲۹۱.

فعالیت‌های انقلابی و اجرایی تجربه‌ای نیندوخته‌اند و یا در عمل و تجربه از قوت ایمان برخوردار نمی‌باشند و از خانواده‌ای نیکوکار نبوده‌اند، برای تصدی مسئولیت‌های سیاسی و اجتماعی و به دست گرفتن پست‌های کلیدی و مناصب حکومتی لیاقت ندارند.

۳. دین‌داری و وفاداری به اسلام

حضرت امام خمینی علیه السلام فرمود:

«کسانی را انتخاب کنید که صد درصد مسلمان و معتقد به احکام اسلام و معتقد به اجرای احکام اسلام و مخالف با مکتب‌های انحرافی و معتقد به جمهوری اسلامی باشند. باید به اشخاصی که احتمال انحراف در آنان می‌رود رأی ندهید. چه احتمال انحراف عقیدتی، (موجب) اعمال و یا اخلاقی می‌شود که به چنین اشخاصی اعتماد نمی‌شود کرد و رای به آنان موجب مسئولیت خواهد بود.»^۱

«شخصی که تعهد به اسلام دارد اعتقاد به قوانین اسلام دارد و در مقابل قانون اساسی خاضع است و به اصل صد و دهم، که ظاهراً راجع به ولایت فقیه است، معتقد است و وفادار است نسبت به او، یک همچو شخصی را شماها خودتان انتخاب کنید.»^۲

امام راحل علیه السلام فرمود:

مسئله انتخابات، یک امتحان الهی است که گروه‌گرایان را از ضوابط‌گرایان ممتاز می‌کند و مؤمنین و متعهدین را از مدعیان جدا می‌نماید.

امین، اینگونه کاندیداها را شناخت و به آنها رأی داد تا مجلسی قوی و متکی بر آرای مردم تشکیل شود و وظایف سنگینی را که بر عهده دارد انجام دهد.^۱

۲. سابقه درخشان

انقلاب و حکومتی که به بهای خون هزاران نفر از شریف‌ترین انسان‌ها شکل گرفته و نتیجه زحمات گسترده فقها و بزرگان مکتب در طول قرن‌های متمادی بوده است، نباید به دست ناآگاهان و ناهلانی سپرده شود که توانایی درک اهمیت آن را ندارند زیرا اینان به دلیل اینکه بهایی برای انقلاب نپرداخته‌اند، برای حفظ و استمرار آن انگیزه ندارند.

برای اداره پست‌های کلیدی و حساسی چون ریاست جمهوری یا نمایندگی مجلس شورای اسلامی، باید کسانی را برگزید که در کوران حوادث قبل و بعد از انقلاب ثبات رأی و استواری ایمان خویش را به اثبات رسانده‌اند. امیر مؤمنان علی علیه السلام درباره انتخاب کارگزاران و عوامل اجرایی مؤثر در حکومت، به مالک اشتر می‌نویسد:

از میان کارگزارانت کسانی را انتخاب کن که دارای اوصاف زیر باشند:

۱. تجربه و توانایی انجام کار داشته باشد، ۲. برخوردار از حیا باشد، ۳. دارای خانواده‌ای صالح باشد، ۴. پیشینه ایمانی و سابقه مذهبی پیشین داشته باشد.^۲

بنابراین، آنانی که در عرصه عمل، امتحانی پشت سر نهاده و در

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله سید علی خامنه‌ای (مد ظله العالی) ۸۶/۵/۲۱.
 ۲. نهج البلاغه، نامه ۵۳.

آیت الله صافی گلپایگانی در این باره نوشته‌اند:

«کسانی که متدین و ملتزم به احکام اسلام نیستند و اهل نماز و روزه و وظایف شرعیه نمی‌باشند لیاقت عهده‌داری مشاغل اجتماعی اسلامی و مناصب عمومی را ندارند و اگر عهده‌دار شوند، غاصب و متجاوز به حقوق عمومی شناخته می‌شوند».^۱

رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز فرمودند:

«اساس در همه مسئولیت‌ها تدین، امانت و صداقت است. اگر آدم‌های کارآمد، امانت و صداقت نداشته باشند، کارآمدی آنها به نفع مردم تمام نخواهد شد. علاوه بر کارآمدی، انسان‌ها باید متدین، امین، صادق، روراست و دل‌بسته به اهداف و آرمان‌های دینی مردم باشند. این‌طور افراد را پیدا کنید و به آنها رأی دهید».^۲

امام خمینی علیه السلام در مورد این شرط از شرایط نمایندگان مجلس شورای اسلامی چنین می‌فرماید:

خوف آن دارم که تبلیغات برای اشخاصی که به اسلام و جمهوری اسلامی اعتقاد ندارند و اعمال و گفتار آنان در این یک سال شاهد آن است و اکنون برای راه پیدا کردن به مجلس و برای کارشکنی و جنجال در محیط مقدس مجلس شورای اسلامی، خود را هوادار اسلام و مسلمانان جامی‌زند، در قشری از ملت و جوانان پاکدل تأثیر کند و آرای مقدس خود را به کسانی دهند که به نفع اجانب، با اسلام و جمهوری اسلامی مخالفت اساسی

دارند. امید است ملت مبارز متعهد با «مطالعه دقیق در سوابق اشخاص و گروه‌ها» آرای خود را به اشخاصی دهند که به اسلام عزیز و قانون اساسی وفادار باشند و از تمایلات چپ و راست، مبرا باشند و به حسن سابقه و تعهد به قوانین اسلامی و خیرخواهی امت، معروف و موصوف باشند. باید ملت شریف بدانند که انحراف از این امر مهم اسلامی، خیانت به اسلام و کشور است.^۱

بنیانگذار جمهوری اسلامی شرایط رئیس جمهور و وکلای مجلس را چنین بیان داشته‌اند:

«رئیس جمهور و وکلای مجلس از طبقه‌ای باشند که محرومیت و مظلومیت مستضعفان و محرومان جامعه را لمس نموده و در فکر رفاه آنان باشند، نه از سرمایه‌داران و زمین‌خواران و صدرنشینان مرفه و غرق در لذات و شهوات که تلخی محرومیت و رنج گرسنگان و پابرهنگان را نمی‌توانند بفهمند».^۲

۴. تخصص

اداره امور کشور نیاز به قوانینی دارد که از سوی کارشناسان و متخصصان فهیم و کارآمد ملت وضع شده باشد. از این رو، داشتن تخصص از شرایط کارگزاران محسوب می‌شود. امام خمینی علیه السلام در این باره فرمودند:

۱. صحیفه نور، ج ۱۲، ص ۳ (۲۱ اسفند ۵۸).

۲. همان، ج ۲۱، ص ۱۸۷؛ وصیت‌نامه سیاسی الهی امام خمینی علیه السلام.

۱. WWW.Saafi@Saafi.Net

۲. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی (۸۵/۹/۲۲).

جامعه را تعیین کنند.^۱ از این رو طراحان قانون اساسی در جهت دست‌یابی به مصداق کامل فرمانروا و رهبر، به منظور اداره نظام دینی، مجلسی را تحت عنوان مجلس خبرگان رهبری پیش‌بینی کردند تا مسائل مربوط به دستگاه رهبری را رسیدگی و اجرا نماید. بنابراین، با وجود مجلس خبرگان مسند رهبری هیچگاه خالی نمی‌ماند. رهبر معظم انقلاب اسلامی ضمن تبیین جایگاه مجلس خبرگان، فرمودند:

انتخابات مجلس خبرگان یکی از مهمترین انتخابات‌های ماست. مجلس خبرگان باید همیشه آماده باشد؛ بنابراین، سطح مجلس خبرگان، باید بالاترین سطح انتخاب و تشکیل شده باشد از انسان‌های امین، عاقل، صالح، خیرخواه جامعه، حاضر برای روز مبادا و لحظه موعودی که ممکن است پیش بیاید؛ تا بتوانند در لحظه معین کار بزرگ خود را که عبارت است از انتخاب رهبر انجام بدهند. لذا انتخابات بسیار مهمی است. بایستی این مجلس همیشه آماده به کار بماند؛ حاضر باشد؛ افراد آن منتخبان مردم، منتخبانی باشند که مردم بتوانند به آنها اعتماد کنند و به آنها دل بدهند. گزینشی را که آنها خواهند کرد، آن گزینش را مردم بپذیرند و مورد قبول مردم قرار بگیرد.^۲

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران سه وظیفه خطیر را برای این مجلس مقرر کرده است.

مجلس، همان‌طور که محتاج به علما و روحانیون مطلع از احکام شرعی و سیاسی اسلام است، محتاج به متخصصین رشته‌های مختلفی است که کشور احتیاج به آنها دارد. مجلس، امروز مواجه است با دنیای پر آشوب صنعتی و سیاسی پیچیده و فرهنگ‌های غربی و شرقی و صحنه‌های تنازع بقا بین‌المللی و چنین مجلسی باید انباشته از مطلعین و دانشمندان و متخصصان در هر رشته باشد.^۱

کسانی که کاندیداهایی به ملت معرفی می‌کنند، در نظر داشته باشند که از مطلعین هر رشته تخصصی چند نفری در بین کاندیداهای آنها باشد. رهبر معظم انقلاب فرمودند:

تدین، کارآمدی، دلسوزی و شجاعت، چهار شرط اصلی انتخاب کاندیداهای مناسب و شایسته است که می‌توان با شناخت فردی و با مراجعه به افراد امین، اینگونه کاندیداها را شناخت و به آنها رأی داد.^۲

ب: وظایف و اختیارات

۱. وظایف و اختیارات مجلس خبرگان رهبری

از آنجا که بر اساس قضاوت همه عقلای جهان، تشکیل حکومت و تعیین حاکم امری اجتناب‌ناپذیر است و تردیدی نیست که در عصر غیبت امام معصوم علیه السلام و در زمان حاضر، تشکیل حکومت اسلامی بر عهده مسلمانان بوده و آنان، خود باید بر مبنای کتاب خدا و سیره رسول اکرم، فرمانروای

۱. همان، ص ۲۳۲.

۲. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی، ۸۶/۵/۲۱.

۱. علامه طباطبایی، *تفسیر المیزان*، ج ۴، ص ۱۲۵.

۲. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار اقشار مختلف مردم ۸۵/۹/۲۲.

۱.۱. تعیین رهبر

اصل یکصد و هفتم قانون اساسی مقرر می‌دارد:

«... تعیین رهبر به عهده خبرگان منتخب مردم است. خبرگان رهبری درباره همه فقهای واجد شرایط مذکور در اصل پنجم و یکصد و نهم بررسی و مشورت می‌کنند. هرگاه یکی از آنان را اعلم به احکام و موضوعات فقهی یا مسائل سیاسی و اجتماعی یا دارای مقبولیت عامه یا واجد برجستگی خاص در یکی از صفات مذکور در اصل یکصد و نهم تشخیص دهند، او را به رهبری انتخاب می‌کنند و در غیر این صورت، یکی از آنان را به عنوان رهبر انتخاب و معرفی می‌کنند...»

۱.۲. نظارت بر رهبر

در نظام اسلامی، برای حفظ سلامت اعتقادی و سیاسی صاحبان قدرت، علاوه بر اهرم‌های کنترل درونی از قبیل ایمان، عدالت و تقوا، نوعی، نظارت قانونی که توسط نهاد خاصی اعمال گردد و پشتوانه حقوقی دارد، در نظر گرفته شده است. در این نظارت، تنها به ارزیابی حوادث آشکار و موضع‌گیری‌های پیدا اکتفا نشده، بلکه حق تحقیق و تفحص دستگاه رهبری و تمامی سازمان‌ها و مجموعه‌های وابسته به آن را داشته و می‌تواند از مقام مسئول پاسخ بخواهد.^۱ بر این اساس، مجلس خبرگان طبق اصل یکصد و یازدهم موظف است همواره وجود شرایط در رهبر را احراز کند و همواره رهبر و نحوه اداره امور توسط وی را زیر نظر گرفته و نظارت خویش

۱. ر.ک: آشنایی با مجلس خبرگان رهبری، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۵، ص ۲۹.

را اعمال کند.^۱ بنابراین، یکی از وظایف مهم مجلس خبرگان، «نظارت بر بقای شرایط رهبری» است.

۱.۳. عزل رهبر

بر اساس اصل یکصد و یازدهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران؛ «هرگاه رهبر از انجام وظایف قانونی خود ناتوان شود یا فاقد یکی از شرایط مذکور در اصول پنجم و یکصد و نهم گردد یا معلوم شود از آغاز فاقد بعضی از شرایط بوده است از مقام خود برکنار خواهد شد. تشخیص این امر به عهده خبرگان مذکور در اصل یکصد و هشتم می‌باشد».

۲. وظایف و اختیارات رئیس جمهور

یکی از افرادی که توسط مردم و با برگزاری انتخابات برگزیده می‌شود و مسئولیت قوه مجریه را بر عهده می‌گیرد رئیس جمهور است.

بر اساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مقام ریاست جمهوری، عالی‌ترین منصب اجرایی پس از رهبری است. نظام امور کشور توسط سه قوه مجریه، مقننه و قضائیه سامان می‌یابد که رئیس جمهور سکان هدایت قوه مجریه را بر عهده دارد؛ قوه‌ای که چه از نظر دستگاه‌های زیر مجموعه و چه از نظر اختیارات و وظایف محوله از سوی قانون از قوای دیگر گسترده‌تر می‌باشد.

۱. نشریه حکومت اسلامی، سال سوم، ش ۲، ص ۱۰-۱۹؛ مشروح مذاکرات قانون اساسی، ص ۱۰۶۲-۱۱۱۲؛ مشروح مذاکرات شورای بازنگاری قانون اساسی، ص ۱۲۱۳-۱۲۹۵.

۷. عضویت در شورای بازرنگری قانون اساسی یکی دیگر از مسئولیت‌های رئیس‌جمهور است.^۱

۸. عضویت و ریاست در برخی شوراها و مجامع مهم مانند؛ مجمع تشخیص مصلحت نظام، شورای عالی انقلاب فرهنگی، شورای پول و اعتبار از جمله مسئولیت‌های رئیس‌جمهور است.

۹. یکی از وظایف بسیار مهم رئیس‌جمهور، انتخاب وزیران مناسب و لایق برای تشکیل کابینه است که در این‌باره گزینش افراد نقش حیاتی و مهمی در اداره امور کشور دارد که انتخاب شایسته این افراد سبب به سامان شدن امور کشور و رشد و تعالی اقتصادی و فرهنگی آن خواهد بود و شاید یکی از راه‌های ضربه زدن به نظام در گزینش افراد نامناسب برای پست حساس وزارت می‌باشد.

علاوه بر اینها، از جمله اختیارات رئیس‌جمهور این است که می‌تواند برای خود بنا به ضرورت و نیاز، معاونان و مشاوران مختلفی انتخاب کند.

به طور کلی، در نظام جمهوری اسلامی بیست و یک وزارتخانه و بیش از بیست سازمان بزرگ دولتی زیر نظر رئیس‌جمهور فعالیت می‌کنند. با توجه به اختیارات و وظایف مهم ریاست جمهوری در نظام اسلامی، بایسته است این مسئولیت به لایق‌ترین فرد داده شود.

۱. همان، اصل یکصد و هفتاد و هفتم.

از این رو برای آشکار شدن بهتر و کامل این مقام سیاسی و اجرایی لازم است وظایف و اختیارات ریاست جمهوری به طور اجمال بیان شود؛ تا از این منظر اهمیت انتخاب رئیس‌جمهور و نقش اساسی آرای مردم در محول نمودن این مقام به کاندیدای منتخب خویش نمایان گردد:

۱. امضای عهدنامه‌ها، مقاله‌نامه‌ها، موافقت‌نامه‌ها و قراردادهای دولت

ایران با سایر دولت‌ها و همچنین امضای پیمان‌های مربوط به

اتحادیه‌های بین‌المللی پس از تصویب مجلس شورای اسلامی با

رئیس‌جمهور یا نماینده قانونی اوست.^۱

۲. رئیس‌جمهور مسئولیت امور برنامه و بودجه و امور اداری و

استخدامی کشور را مستقیماً بر عهده دارد.^۲

۳. سفیران، به پیشنهاد وزیر امور خارجه و تصویب رئیس‌جمهور

تعیین می‌شوند. رئیس‌جمهور استوارنامه سفیران را امضا می‌کند و

استوارنامه سفیران کشورهای دیگر را می‌پذیرد.^۳

۴. اعطای نشان‌های دولتی با رئیس‌جمهور است.^۴

۵. ریاست هیئت وزیران با رئیس‌جمهور است که بر کار وزیران نظارت

می‌کند.^۵

۶. شورای عالی امنیت ملی به ریاست رئیس‌جمهور با وظایفی سه‌گانه

تشکیل می‌گردد.^۶

۱. قانون اساسی، اصل یکصد و بیست و پنجم.

۲. همان، اصل یکصد و بیست و هشتم.

۳. همان، اصل یکصد و سی و چهارم.

۴. همان، اصل یکصد و بیست و نهم.

۵. همان، اصل یکصد و هفتاد و ششم.

درون وکالت، مفهوم «بیعت» نیز نهفته است. زیرا کسی که با دیگری به صورت مطلق بیعت می‌کند، حکومت را به صورت مطلق به او واگذار می‌کند. مردمی هم که وکالت مطلق به نامزدی می‌دهند به او این حق را می‌دهند که در امورشان هرگونه خواست تصمیم‌گیری کند و معاهدات و پیمان‌هایی را که مربوط به زندگی عمومی مردم است و او صلاح در امضای آن می‌بیند، امضاء کند.^۱

مقام معظم رهبری به مطلب مهمی اشاره کرده‌اند که اهمیت مجلس و انتخاب درست نمایندگان آن را می‌رساند:

مجلس با قانونگذاری، راه حرکت عمومی کشور و دستگاه‌ها را مشخص می‌سازد و در واقع سرنوشت کشور و ملت را رقم می‌زند. به همین علت شرکت مردم در انتخابات به معنای دخالت در سرنوشت خودشان و سرنوشت کشور است.^۲

امام راحل علیه السلام می‌فرمایند:

من متواضعانه از شما می‌خواهم که حتی‌الامکان در انتخاب اشخاصی با هم موافقت نمائید و اشخاصی اسلامی، متعهد، غیر منحرف از صراط الهی را در نظر بگیرید و سرنوشت اسلام و کشور خود را به دست کسانی دهید که به اسلام و جمهوری اسلامی و قانون اساسی معتقد و نسبت به احکام نورانی الهی متعهد باشند و منفعت خود را بر مصلحت کشور مقدم ندارند.^۳

۱. نشریه پرتواندیشه، آیت‌الله سید محمد حسین فضل‌الله، شماره ۸، ص ۳۸.

۲. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات رهبر معظم انقلاب در خطبه‌های نماز جمعه تهران

۳. صحیفه نور، ج ۱۱، ص ۲۶۹. ۲۳/۱۱/۵۸.

۳. وظایف و نقش نمایندگان مجلس

مجلس شورای اسلامی، که رکن اصلی در تصویب قوانین کشور محسوب شده، اختیارات کاملی در نصب و عزل وزیران دارد و می‌تواند بر قوه مجریه و دستگاه اجرایی دولت نظارت داشته، در سمت‌گیری کلی نظام به سوی صلاح و فساد تأثیری انکارناپذیر گذارد. بنابراین، سرنوشت ملت در مجلس شورای اسلامی رقم می‌خورد و گاه تصمیم‌گیری‌های مجلس در مسائل پیچیده جهانی، به‌ویژه دنیای اسلام، آثاری شگرف و بنیادین بر جای می‌نهد. اهمیت قوه مقننه از این جهت دارای حساسیت بسیاری است که مردم می‌توانند با انتخاب نمایندگان مجلس در جهت حاکمیت اسلام و قوانین الهی یا ترویج ضدیت با دین‌گامی اساسی بردارند و در یک کلمه سعادت و خوشبختی یا ذلت و بدبختی جامعه در دست مجلس شورای اسلامی است. علاوه بر شرایطی که برای همه منتخبان در نظام جمهوری اسلامی در مطالب قبلی گفته شد، برخی از اختیارات و وظایف اختصاصی نمایندگان مجلس شورای اسلامی عبارت است از:

۱. وکالت

۲. نصب و عزل وزیران

۳. نظارت بر قوه مجریه و دستگاه‌های اجرایی دولت

۴. تأثیر بر خط و مشی کلی نظام

درباره ماهیت «وکالت» نمایندگان مجلس گفته شده است: انتخاب از سوی انتخاب‌کننده به معنی وکالت است و نامزد پیروز، وکیل مردمی است که او را برگزیده‌اند. بنابراین، انتخابات، دربردارنده مفهوم «وکالت» بوده و در

دستگاه‌ها را از آنها می‌گیرد به تعبیر رسایی که بین مردم رایج است، چوب لای چرخ دستگاه می‌گذارد، واقعاً نمی‌تواند در آن تریبون به آن عظمت حضور پیدا کند.

برای چنین فردی، دروغ گفتن، بلکه مردم را بناحق تهییج کردن، حق را باطل و باطل را حق جلوه دادن، اهمیتی ندارد! باید جلوی چنین افرادی را گرفت و نباید گذاشت به مجلس راه پیدا کنند.^۱

نمایندگان ملت، ضمن متدین بودن و کارآمدی، باید دلسوز مردم بخصوص طبقات محروم باشند و خود را وامدار پول و قدرت نکنند و با شجاعت و پایداری در برابر دشمنان ملت به وظایف سنگین خود عمل کنند.^۲

نمایندگانی که با آرای ملت، وظیفه ساماندهی اداره امور کشور را دارند، در مقابل حق واگذار شده به آنان، مسئول هستند. حضرت آیت‌الله صافی گلپایگانی در این باره خاطر نشان کرده‌اند:

کاندیدها باید بدانند اگر انتخاب شدند، برای هر قیام و قعود در مجلس، در برابر خدا و مردم مسئول‌اند و باید پاسخگو باشند.^۳

امید است ملت مبارز متعهد با مطالعه دقیق در سوابق اشخاص و گروه‌ها، آراء خود را به اشخاصی دهند که به اسلام عزیز و قانون اساسی وفادار باشند و از تمایلات چپ و راست، مبرا باشند و به حسن سابقه و تعهد به قوانین اسلام و خیرخواهی امت معروف و موصوف باشند. باید ملت شریف بدانند که انحراف از این امر مهم اسلامی، خیانت به اسلام و کشور است و موجب مسئولیت عظیم است.^۱ ... باید دانست مسلمان بودن تنها، فایده‌ای ندارد، باید جمهوری اسلامی را قبول داشته باشد و از مسائل روز اطلاع داشته باشد. سعی کنید مثل مرحوم مدرس را انتخاب کنید. البته مثل مدرس که به این زودی‌ها پیدا نمی‌شود؛ شاید آحادی مثل مدرس باشند. کسانی را که انتخاب می‌کنید باید مسائل را تشخیص دهند، نه از افرادی باشند که اگر روس یا آمریکا یا قدرت دیگری تشری زد بترسد، باید بایستند و مقابله کنند.^۲

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در تبیین جایگاه مجلس فرموده‌اند: سلامت مجلس، سلامت قوانین و سرمایه‌های کار را به دنبال دارد. سلامت نظام، به سلامت مجلس وابسته است، یک مجلس سالم و قوی و کارآمد که دارای اعضای مؤمن و منطبق با ضوابط است.

آن نماینده‌ای که وارد مجلس می‌شود، باید یک انسان صالح باشد. اگر کسی فاسد است، فساد مالی، یا فسادهای گوناگون اخلاقی، یا فساد عقیدتی و سیاسی، اگر کسی فتنه‌گری می‌کند، نظام را تضعیف می‌کند و کارایی

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای هیات نظارت بر انتخابات ۱۳۷۰/۱۲/۴. همان. ۲. همان.

۳. ویژه‌نامه منشور اخلاقی انتخابات، اسفند ۱۳۸۶.

۱. همان، ج ۱۲، ص ۳ و ۴. ۲. همان، ج ۱۸، ص ۱۹۸.

فصل سوم

اصول تبلیغات انتخاباتی

بیدارسازی و هدایت انسان‌ها برای شناخت حق از باطل و شناساندن بهترین راه و مسیر حرکت‌های فردی و اجتماعی جهت انتخاب و گزینه اصلح، از مسائلی است که به عنوان امر به معروف و ارشاد جاهل مورد توجه اندیشمندان مسلمان و فقهای شیعه قرار گرفته و می‌گیرد.

با توجه به اینکه فعالیت‌های ضابطه‌مند تبلیغاتی با هدف بهترین تصمیم‌گیری برای تغییر وضع نامطلوب اجتماعی و تدبیر صحیح امور اجتماعی از مهمترین نیازمندی‌های جوامع بشری به حساب می‌آید، بدیهی است گام برداشتن برای چنین هدفی، نه تنها مطلوب و مورد رضایت حق تعالی است بلکه ضرورت عقلی و شرعی آن اجتناب‌ناپذیر است. از سوی دیگر بیان نظرات و دیدگاه‌های مختلف هر یک از نامزدها و نیز آگاه‌سازی دیگران نسبت به استعدادها و صلاحیت‌ها و لیاقت‌های وی و سرانجام تبلیغات انتخاباتی از حقوق مسلم تمامی کاندیداها بشمار می‌آید.

امام علیه السلام در این باره فرمود:

... همه حق تبلیغات صحیح برای خود یا کاندیداهای خود یا دیگران را دارند و هیچ کس نمی‌تواند جلوگیری از این حق نماید.^۱
بر این اساس، امروزه اهمیت و تأثیر تبلیغات در هدایت و جهت‌گیری‌های شهروندان یک جامعه بر کسی پوشیده نیست، تبلیغات و اطلاع‌رسانی و آگاهی‌بخشی در امور سیاسی یک جامعه، از جمله در انتخابات، جزء مطالبات اساسی یک جامعه پویا و ارزنده تلقی گردیده و از عوامل حیات سیاسی انسان‌ها است.

برای شرکت گسترده مردم در انتخابات، از دو جهت نیاز به تبلیغات است، یکی تبلیغ و تشویق مردم به احساس وظیفه و شرکت در انتخابات، دیگری شناخت صحیح و معرفی افراد انتخاب‌شونده، تا رأی‌دهندگان از روی بصیرت وارد عمل بشوند و بتوانند فرد اصلح را انتخاب کنند.

بدیهی است، هرگونه تبلیغ و آگاه‌سازی مخاطب (چه نسبت به اصل حضور در انتخابات و چه نسبت به توانمندی‌ها و صلاحیت‌های کاندیدها می‌بایست بر محور اصول پذیرفته شده فقه و حقوق اسلامی و مطابق با ارزش‌های اخلاقی دین باشد. عدم رعایت موازین شرعی در تبلیغات انتخاباتی، موجب ضایع کردن حق الناس و نارضایتی خداوند متعال است.

متأسفانه در برخی مواقع دیده می‌شود که حتی اخلاق و حقوق شرعی شهروندان و حق الناس در عرصه‌هایی مثل تبلیغات انتخاباتی رعایت نمی‌شود و این برخلاف اصول دینی و اسلامی است.

۱. انتخابات و مجلس از نگاه امام خمینی علیه السلام، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ص ۱۰۵.

در منطق اسلامی، قدرت و عزت و آبرو و خوشنامی و امکانات، انحصاراً برای خدمت به مردم و حرکت دادن خود و جامعه و کشور در راه نظام مقدس اسلامی و رسیدن به آرمان بلندی است که تمام مردم جهان نیازمند آن هستند.

حضرت امام علیه السلام می‌فرمایند:

«... اگر احتمال بدهیم به واسطه تبلیغات انتخاباتی ما اسلام و جمهوری اسلامی در ضرر است باید آن جور تبلیغاتی که خطرناک است دست از آن برداریم... گاهی با اسم اسلام یا با توهم اسلامی بودن، یک اموری انجام می‌گیرد که برخلاف اسلام است...»^۱

با توجه به اینکه تبلیغات در اندیشه اسلامی برای معرفی و بیان خوبی‌ها و تشویق و ترغیب افراد به نیکی و انتخاب نیک‌سیرتان برای حفظ و تقویت تعالیم اسلام خواهد بود، پیروی از اصول اخلاقی دین، بر کاندیدها و هواداران آنان ضروری است.

بنیانگذار جمهوری اسلامی در این باره فرموده‌اند:

«... سعی کنید تبلیغات انتخاباتی شما در چهار چوب تعالیم و اخلاق عالیه اسلام انجام شود و از کارهایی که با شؤونات اسلام منافات دارد جلوگیری گردد. باید توجه داشت که هدف از انتخابات در نهایت حفظ اسلام است.»^۲

بنابراین، منطق تبلیغات و حتی شیوه برگزاری انتخابات در کشور ما با کشورهای غربی متفاوت است و بر همین اساس ما باید در عملکرد انتخاباتی خود از اصول اخلاقی خاص پیروی کنیم.

۱. همان، ص ۱۰۳.

۲. همان، ص ۱۰۶.

خودت می‌کنی که همان تبلیغ برای شیطان است چون حب نفس دارد».^۱

۲. قانون‌مداری

رعایت قوانین مختلف در جوامع که بر مبنای مصلحت عمومی افراد وضع شده است، همواره ضامن کنترل و تنظیم رفتارهای فردی، اجتماعی و سیاسی یک جامعه است و تخلف از آن موجب ایجاد اختلال و برهم زدن نظم عمومی جامعه خواهد شد. از آنجا که توجه به اصل رعایت نظم و مقررات از تعالیم اخلاقی و حقوقی اسلام است، مورد توصیه و تاکید فقهای شیعه قرار گرفته است.

انحرافات همیشه به تدریج در یک رژیم وارد می‌شود و در آخر، رژیمی را ساقط می‌کند. لازم است همه به طور اکید به مصالح اسلام و مسلمین توجه کنیم و به قوانین، هر چند مخالف نظر و سلیقه شخص مان باشد، احترام بگذاریم.^۲ بنیانگذار جمهوری اسلامی با ارج نهادن به حقوق سیاسی نامزدهای انتخاباتی، به منظور تبلیغ و معرفی خویش به مردم، فرموده‌اند: ... لازم است تبلیغات موافق مقررات دولت باشد.^۳

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در لزوم تبعیت از قانون در همه امور فرموده‌اند:

«... بنده به خیلی از این قوانینی که در مجلس تنظیم می‌شود، اعتقادی ندارم و آنها را قبول ندارم، ولی وقتی قانون شد، بنده هم به صورت یک

قانون عمل می‌کنم و مخالفت نمی‌کنم».^۴

انتخابات در کشور ما باید مسابقه خدمت به خلق خدا باشد نه مسابقه برای کسب قدرت و این منطبق انتخابات اسلامی است. همان‌گونه که شهید مظلوم، متفکر کم‌نظیر، آیت‌الله بهشتی فرمود: ما شیفتگان خدمتیم نه تشنگان قدرت.

در این مقال، برخی ضوابط دینی ویژه فعالیت‌های تبلیغاتی و اخلاق صحیح رقابت‌های سیاسی را مرور کرده و سپس به منکرات تبلیغاتی پرداخته و در نهایت نقش رسانه‌ها در تبلیغات انتخاباتی مورد توجه قرار گرفته است.

الف) ضوابط اسلامی تبلیغات

۱. اخلاص و اسلام‌خواهی

بر مبنای این اصل قرآنی که انسان‌ها همواره در حال امتحان الهی هستند، ساز و کارهای عملی مربوط به تبلیغات انتخاباتی یکی از میادین آزمون انسان‌ها و مشخص شدن میزان تقوا و خدامداری یا نفس‌پرستی کاندیداها و هواداران آنها می‌باشد. میزان خلوص و پاک‌سیرتی افراد و یا آلودگی‌های قلبی و درونی انسان‌ها در دوران انتخابات به راحتی نمایان می‌شود. امام خمینی علیه السلام این حقیقت اجتناب‌ناپذیر را چنین گوشزد کرده است.

«... آن کسی که تبلیغ می‌کند برای خودش یا برای غیر، این آزمایش‌اش

همانجاست ... تویی که فعالیت می‌کنی و تبلیغ می‌کنی برای انتخابات،

تبلیغ خودت را می‌کنی یا تبلیغ برای اسلام می‌کنی؟ اگر برای رسیدن

به مجلس است، دلت می‌خواهد مجلس بروی ... شما تبلیغ برای

۱. همان، ص ۱۰۳.

۲. صحیفه نور، ج ۱۷، ص ۲۶۹.

۳. انتخابات و مجلس از نگاه امام خمینی علیه السلام، ص ۱۰۵.

۴. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام رهبری، بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی / قزوین، ۱۳۸۲/۹/۲۶.

افراد مورد هتاکی و تخریب واقع شده است؛ در حالی که گناه شکستن حرمت آنها از گناه شکستن حرمت کعبه زیادتر است. امام صادق علیه السلام فرموده است:

«المؤمن اعظم حرمة من الكعبة»^۱

احترام مؤمن از احترام کعبه زیادتر است.

در تبلیغات انتخاباتی، اگرچه نقادی اندیشه‌ها با هدف آشکار شدن نقاط قوت و ضعف و مشخص شدن گفتار حق از باطل امری ضروری است و موجب افزایش شناخت و آگاهی مردم برای انتخاب واقعی و شایسته می‌شود، اما نقد صاحبان اندیشه و ذکر نامشان موجب برخی تخلفات شرعی شده و چه بسا این کار موجب موضعگیری‌های شخصی گردیده و هتاک‌هایی را از سوی موافقان و مخالفان کاندیدای نقد شده به دنبال داشته باشد. بنابراین، اینگونه رفتارهای افشاگرانه بر خلاف اصول شرعی و مصالح عمومی کشور است.

حضرت امام خمینی رحمته الله علیه در این باره فرموده‌اند: هیچ گروهی و شخصی حق ندارد به دیگران که مخالف نظرشان هستند توهین کنند یا خدای نخواستہ افشاگری نمایند.^۲

البته چنانچه برخی از کاندیداها با توسل به حیل‌های عوام‌فریبانه، سوابق بسیار منفی و اندیشه‌ها و اهداف پلید خود را تا قبل انتخابات پنهان کرده باشند و بخواهند از حسن ظن مردم پاک‌سیرت سوءاستفاده کنند و با کسب آرای غیر واقعی قصد شکستن آرای شایستگان و یا رسوخ در بدنه

مسئله مراعات مقررات و عدم تخلف از قانون در فتوای فقهای بزرگوار نیز به صراحت آمده است:

سؤال: تخلف از قوانین و مقررات جمهوری اسلامی در مسائل مربوط به انتخابات چه حکمی دارد؟

جواب: جایز نیست.^۱

سؤال: چیزی که در جامعه مفسده به بار می‌آورد و یا باعث اختلال نظام اجتماعی می‌شود، حکمش چیست؟

جواب: حرام است، و حرمتش قطع نظر از عظم و کبرش جزء بدیهیات و ضروریات اسلام است، و عقل و نقل بر لزوم ترکش متفق‌اند و هر امری که احتمال انجرار به اختلال نظام را بیاورد، حرام و باید از آن جلوگیری شود.^۲

۳. رعایت حرمت شخصیت‌ها

از آنجا که حرمت شخصیت‌های اجتماعی همه مؤمنان، به ویژه افراد ممتاز، بر همه لازم است و چنین شخصیت‌هایی اعم از حوزوی و دانشگاهی، بخشی از سرمایه‌های ملت محسوب می‌شوند و هزینه‌های هنگفتی از بیت‌المال صرف شده تا این سرمایه‌ها آماده فعالیت‌های سازنده برای کشور شده‌اند، حفظ حرمت و جایگاه اجتماعی آنها از وظایف همه هموطنان است. متأسفانه در برخی موارد در تبلیغات انتخاباتی، با تأثیرپذیری از ادبیات رفتاری و رسوم ناپسند متداول در غرب، حرمت شخصیت‌ها از طرف برخی

۱. جواب استفتاء مورخ ۱۳۸۶/۹/۱۳ به شماره ۲۰۹۸۲ از دفتر حضرت آیت‌الله مکارم شیرازی.

۲. WWW.saanei.org

۱. بحارالانوار، ج ۶۷، ص ۷۱، ح ۳۵.

۲. انتخابات و مجلس از نگاه امام خمینی رحمته الله علیه، ۱۳۶۲/۱۱/۲۳، ص ۱۰۵.

از این رو لازم است هنگام قضاوت در کارها و عملکردهای آنان، از دایره انصاف و عدالت بیرون نرفته و از قضاوت‌های ظالمانه و گناه‌آلود پرهیز کرد. بر اساس اوامر قرآن، نه تنها در قضاوت نسبت به دوستان و نیروهای خودی، بلکه در قضاوت نسبت به دشمنان نیز می‌بایست عدالت را پیشه ساخت زیرا این عمل نشان از تقوای درون دارد.

بنابراین، نادیده گرفتن زحمات و فعالیت‌های شایسته نمایندگان و مسئولان در دوره‌های پیشین و زیر سؤال بردن کارهای خوب و مثبت افراد و به اصطلاح سیاه‌نمایی دیگران، عملی برخلاف تقوا و از آداب منفی سیاست‌بازان دنیاطلب است. تشکر از زحمات مسئولین و خدمتگزاران گذشته، وظیفه‌ای منطقی و مورد رضایت پروردگار بوده و نشان از روحیه شکرگزاری از خداوند متعال است.

امام رضا علیه السلام فرمودند:

«من لم یشکر المنعم من المخلوقین لم یشکر الله عزوجل»؛^۱

کسی که از افراد نیکوکار تشکر نکند شکرگزاری خداوند را نکرده است.

اصول اخلاقی اسلام و عقل سلیم بشری رفتارهای خارج از عدل و انصاف را مغایر با روح تقوا و خدامحوری دانسته است. چه بسا زیر سؤال بردن دست‌اندرکاران قبلی نظام، به انکار و زیر سؤال بردن طرح‌ها و مصوبات و قوانین قبلی آن سیستم حکومتی و نظام اسلامی منجر شود.

۱. بحار الانوار، ج ۶۸، ص ۴۴، ح ۴۷.

نظام اسلامی را داشته باشند، لازم است با حفظ همه موازین شرعی و بر اساس نهی از منکر، فرد مزبور را از اعمال شیطانی‌اش بازداشت و مردم را به پرهیز از چنین افرادی واداشت، اما چنانچه او همچنان به فریب‌کاری و ظاهرسازی خویش ادامه داد، در این صورت به منظور نجات مردم از دام‌های شیطانی چنین دغلبازانی، لازم است توطئه آنها را نقش بر آب کرد.^۱

سؤال: بیان انحرافات اجتماعی یا سیاسی یا اخلاقی و مذهبی برخی افراد به منظور جلوگیری از اغفال مردم و ارشاد جاهل و نهی از منکر جایز است یا خیر؟

جواب: در صورتی که این کار، تنها راه نهی از منکر باشد اشکالی ندارد.^۲

۴. قضاوت‌های عادلانه

قرآن مجید فرموده است: «وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نَقَوْمٍ عَلَىٰ وَلَا تَعْدِلُوا إِيَّاهُمْ وَاقْرَبُوا لِلتَّقْوَىٰ»^۳

دشمنی با گروهی، شما را به بی‌عدالتی نکشاند، عدالت را پیشه کنید که آن به تقوی و پرهیزکاری نزدیک‌تر است.

انسان‌ها در رفتار و عملکردهای سیاسی-اجتماعی خویش دارای ظرفیت‌ها و توانمندی‌های مختلف هستند. همچنین میزان تقوای افراد در ایفای مسئولیت‌های واگذار شده به آنان نیز سهم به‌سزایی خواهد داشت.

۱. جوابیه استفتاء مورخ ۱۳۸۶/۹/۱۳ به شماره ۲۰۹۸۲ از دفتر حضرت آیت‌الله مکارم شیرازی.

۲. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی ۱۳۸۶/۵/۲۱.

۳. سوره مائده، آیه ۸.

عبرت از مشروطه

تاریخ همواره معلم انسان‌هاست و خردمندان در پیمودن مسیر صحیح زندگی از آن غافل نمی‌باشند. به یقین بهره‌گیری از این راهنمای هدایت، در مسایل سیاسی و اجتماعی اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد.

حوادث انقلاب مشروطه، از بهترین تجربه‌های سیاسی اجتماعی کشور ایران است و از همین رو حضرت امام خمینی علیه السلام، در مباحث اخلاق انتخاباتی همه اقشار ملت را به عبرت‌آموزی از آن دوران توصیه کرده و فرموده‌اند:

ممکن است که اگر اشخاص هوشمند تنبه ندهند و بیدار نشوند، این انتخابات موجب این بشود که دودستگی‌های زیادی ایجاد شود و این همان مسأله مشروطه است باید مردم توجه کنند خصوصاً روحانیون... همه جا توجه کنند که مسأله، مسأله مشروطه نشود که یک دسته برای خاطر این که یک کاندیدایی دارند، دیگران را بکوبند، آن دسته هم برای همین کاندیدای خودشان، این را بکوبند. اگر همه برای خدا هست، با هم تفاهم کنید. البته تبلیغ مانعی ندارد لکن مثل مشروطه نشود...^۱

ایشان همه علماء و روحانیون، روشنفکران، نویسندگان و گویندگان را به این تکلیف الهی توصیه کرده و فرموده‌اند:

به همه تکلیف شرعی است که نگذارید مسأله مثل مسأله مشروطه بشود عبرت بگیرید از آنجا، اگر مثل آن بشود، آنهایی که مخالف با اسلام و جمهوری اسلامی هستند و بازیگر هستند، آنها می‌آیند قبضه می‌کنند.

یکی از اموری که خیلی لازم است، همین مسأله است که باید تذکر بدهند آقایان ....

بنیانگذار کبیر انقلاب اسلامی، همگان را از رفتارهایی همانند دوران مشروطه پرهیز داده و فرمودند:

... این توطئه را که می‌خواهند با اسم خطوط مختلفه، یک دسته را طرفدار یک دسته بکنند و یک دسته را طرفدار یک جبهه (دیگر) بکنند و در صورتی که خود آنها با هم اختلاف ندارند، مریدها به اختلاف بیفتند و کم‌کم در همه جا همان حرف‌هایی که در مشروطه بود، که در یک شهر یک دسته اهل منبر مشروطه بودند، یک دسته اهل منبر مستبد بودند، و در خانه‌ها همین مسائل بود و در بازار همین مسائل بود، یک وقت اینطور نشود که مردم را به جان هم بیندازند، این برای طرفداری از فلان شخصیت و آن برای طرفداری از فلان شخصیت ....

ب) منکرات تبلیغاتی

در دوران تبلیغات انتخاباتی، به دلیل وجود رقابت‌های شدید بین کاندیداها و هواداران آنها و جناح‌های مختلف سیاسی و تلاش برای کسب آرای بیشتر، رفتارهایی از سوی برخی مردم رخ می‌دهد که به دلیل ضعف‌های فرهنگی یا اعتقادی عده‌ای از آنان، اوضاع اجتماعی مردم دچار نابسامانی‌هایی شده و تعدادی از فعالان سیاسی، مرتکب تخلفات و گناهانی می‌گردند.

برخی از این گناهان و جرائم انتخاباتی عبارتند از: عوام‌فریبی، دادن وعده‌های دروغین و غیر قابل عمل، تعریف‌ها و تمجیدهای بی‌جا و ناروا،

۱. صحیفه امام، ج ۱۸، ص ۱۷۳.

اصلاح و ... می‌شود. در چنین موقعیتی نقش تبلیغی و رسالت نخبگان و مراجع سلامت‌بخشی به فضای اخلاقی و اعتقادی جامعه، بسیار آشکار خواهد شد در این مختصر، برخی از اینگونه مطالب بررسی خواهد شد.

۱. تخریب شخصیت

حضرت امام خمینی علیه السلام فرمودند:

... سعی کنید تبلیغات انتخاباتی شما در چهارچوب تعالیم و اخلاق عالیه اسلام انجام شود و از کارهایی که با شؤونات اسلام منافات دارد جلوگیری گردد....

در جریان تبلیغات انتخاباتی، گروهی از افراد بی‌اطلاع یا بی‌اعتنا به ارزش‌های اخلاقی اسلام، دست به ترور شخصیت و انتشار تهمت و شایعه‌پراکنی زده و به جای نقد و ارزیابی دیدگاه‌ها و طرح و برنامه نامزدها، به نقد و نفی شخصیت آنها پرداخته و مرتکب گناهان بزرگ می‌شوند که در شأن انسان مسلمان و زینده جامعه اسلامی نیست. برخی از این گنهکاران برای معقول دانستن کارهای خود، به توجیهاتی متوسل می‌شوند، در حالی که بر اساس موازین فقهی شرع مقدس، برای جلوگیری از تخلفات و گناهان دیگران اجازه ارتکاب گناه نخواهیم داشت.

حضرت امام خمینی علیه السلام در رساله توضیح‌المسائل خویش فرموده‌اند: جایز نیست برای جلوگیری از معصیت، ارتکاب معصیت مثل فحش، دروغ و اهانت^۱....

تبلیغات پر زرق و برق غیر ضرور با اسراف و تبذیر و شعارهای انتخاباتی توخالی، ایجاد خسارت‌های مالی به اموال خصوصی افراد، اسراف و افراط در هزینه‌های انتخاباتی، استفاده از اموال عمومی و امکانات بیت‌المال، اعمال نفوذ برخی صاحب‌منصبان، افزایش تهمت و شایعه‌پراکنی، تسویه حساب‌های شخصی و گروهی، درگیری‌های قومی و نژادی، آزارها و مزاحمت‌های صوتی، استفاده ابزاری از مقدسات و آموزه‌های دینی، دست یازیدن به شیوه‌های تبلیغاتی غیر اسلامی و غربی و خرید و فروش آراء و ...

حضرت آیت‌الله مکارم شیرازی درباره پرهیز از روش‌های غربی در انتخابات فرمودند: مشکل تبلیغات در انتخابات، الگوگیری از غربی‌هاست. نباید در این زمینه از غرب الگو بگیریم. انتخابات باید به گونه‌ای باشد که در شأن جمهوری اسلامی باشد.^۱

هر یک از رفتارها و عناوین فوق به دلیل تعارض با اصول اخلاقی و نظرات فقهی مراجع تقلید، می‌تواند مورد خطاب و نهی فقها واقع گردد. به علاوه اینکه، انجام این کارها عواقب ناگواری برای شهروندان داشته و موجب غیر اخلاقی شدن فضای انتخابات و نگرانی‌های مختلف افکار عمومی، پرهیز افراد شایسته و متخلف و دارای شرایط از ورود در صحنه‌های انتخاباتی و ایجاد روحیه بی‌تفاوتی و رویگردانی از انتخابات در مردم، گزینش غیر صحیح و نامعقول و عدم انتخاب کاندیدای شایسته و

۱. ویژه‌نامه منشور اخلاقی انتخابات، اسفند ۱۳۸۶.

۱. ص ۶۲۳، مسئله ۲۸۱۶.

دارد برای مستمعان، و نه جایز است؛ به خاطر اینکه فضا را خراب می‌کند.^۱
... کاندیداها در تبلیغاتشان، حرف‌های واقعی بزنند و عقاید واقعی خود را بیان کنند تا مردم نیز با شناخت صحیح و در کمال آزادی، نامزدهای مورد نظر خود را انتخاب کنند و مجلسی در شأن ملت ممتاز ایران تشکیل شود.^۲

آیت‌الله ابراهیم امینی در این باره فرموده‌اند:

افراد انتخاب‌شونده نیز می‌توانند با سخنرانی، تبلیغ در روزنامه‌ها، اطلاعیه‌ها و پوسترها امتیازات و نکات مثبت خودشان را بیان کنند، اما شرعاً و اخلاقاً حق ندارند از رقیب خود عیبجویی و آبروریزی و تخریب کنند و شخصیت او را بشکنند. چون توهین به مؤمن حرام است و زبینه مسئولین نظام نیست. در تبلیغات از اسراف و تبذیر و پخش پوستره‌های رنگی آن هم در حد زیاد نیز باید اجتناب کرد.^۳

مقام معظم رهبری نیز در این رابطه می‌فرماید:

کسانی که می‌خواهند در این صحنه مطرح شوند یا کسانی را مطرح کنند مواظب باشند، مواظب موازین شرعی باشند. اگر شما خواستید کسی را معرفی کنید او را معرفی کنید ولی دیگری را نفی نکنید، هیچ‌کس، هیچ دسته، هیچ جمعی نباید به خودشان اجازه دهند که به کسانی که قبولشان ندارند اهانت کنند.

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی (۸۶/۵/۲۱) دفتر حفظ و نشر آثار حضرت آیت‌الله العظمی سید علی خامنه‌ای (مد ظله العالی).

۲. همان.

۳. روزنامه جمهوری اسلامی ۱۳۸۵/۶/۲ (همایش استانی مجلس خبرگان رهبری - مرداد ۱۳۸۵).

مرحوم آیت‌الله گلپایگانی، سیاه‌نمایی و هتک حرمت و آبروریزی دیگران را مخالف فقه و حقوق اسلامی دانسته و فرموده‌اند: از چیزهایی که احترام بسیار دارد جان و مال و آبروی مسلمان است که هیچ‌کس بدون حکم شرع حق تجاوز به حقوق آنها را ندارند.^۱

تمسخر و تحقیر انسان‌های مؤمن با هر ابزار و عناصر گفتاری و نوشتاری و امثال آن از قبیل فیلم، عکس، نقاشی، و اشاره و کنایه و نمایش از مصادیق هتاکی مؤمن بشمار می‌آید و خلاف شرع مقدس می‌باشد.

در این باره از مراجع تقلید چنین استفتاء شده است:

سؤال: کشیدن کاریکاتور اشخاص، در صورتی که موجب استهزاء و هتک آنان شود، چه حکمی دارد؟

جواب: استهزاء و هتک حرمت مؤمن حرام است.^۲

رهبر معظم انقلاب فرمودند:

... کسانی که یک منبری برای سخن گفتن دارند؛ مثل خطبای جمعه و نمایندگان مجلس شورای اسلامی؛ همه توجه داشته باشند که تخریب، فضای انتخابات را خراب می‌کند. شما از آن کسی که به او علاقه‌مندید، دفاع کنید؛ هیچ مانعی ندارد؛ اما به آن کسی که رقیب اوست، مطلقاً حمله نکنید؛ تخریب نکنید. این تخریب و این حرف‌زدن‌ها و اهانت‌کردن‌ها، نه حجیت

۱. توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۷۳۷.

۲. رساله دانشجویی، ص ۳۲۸، پرسش ۵۳۱.

جوانمردی است و تخریب‌گران سیاسی مخالفان حقیقی نظام اسلامی و مردم‌سالاری هستند.

این اقدام، حکایت از ضعف گروهی دارد که به واسطه آن اهداف خود را پیگیری می‌کنند. تخریب خلاف دستور رهبر انقلاب است و با دفاع از تخریب هم نمی‌توان از آرای مردم صیانت کرد. کار تخریبی آنان که می‌کنند در واقع ضعف خود را به نمایش می‌گذارند و بر خلاف نظر نظام عمل می‌کنند.

۲. دروغ

در اسلام دروغ‌گویی، به عنوان یکی از گناهان کبیره، به شدت مورد نکوهش قرار گرفته تا جایی که پیامبر بزرگ خدا ﷺ فرمودند:

«هرگاه مؤمن بدون عذر شرعی دروغ بگوید، هفتاد هزار فرشته او را لعنت می‌کنند و بوی آزاردهنده‌ای از قلب او خارج می‌شود تا به عرش می‌رسد»^۱.

همچنین دروغ‌گویی کلید و ابزار ارتکاب همه گناهان دیگر محسوب شده است.

بیان مطالب خلاف واقع در ابعاد مختلف زندگی به ویژه در امور سیاسی و اجتماعی که با سرنوشت دیگران ارتباط پیدا می‌کند، آثار منفی بی‌شماری در پی خواهد داشت. سلب اعتماد عمومی، فریب افکار عمومی، ایجاد جو بدبینی و خرد شدن شخصیت گوینده دروغ، از نتایج منفی آن بوده که خود

حضرت امام خمینی رحمته الله علیه می‌فرماید:

باید توجه داشت که هدف از انتخابات در نهایت حفظ اسلام است. اگر در تبلیغات حریم مسائل اسلامی رعایت نشود چگونه منتخب حافظ اسلام می‌شود.^۱

به راستی کاندیدایی که برای به دست آوردن رأی لازم، به خود اجازه می‌دهد همه ضوابط و اصول و معیارهای شرعی و اخلاقی را زیر پا نهاده و تنها حافظ منافع و مقام خود باشد، باز هم می‌توان او را واجد ابتدایی‌ترین صلاحیت‌های لازم برای وکالت جامعه اسلامی دانست و او را جزئی از عصاره فضائل ملت نامید.

تخریب، ناجوانمردانه‌ترین شیوه رقابت است، می‌توان گفت: افرادی که به این‌گونه اقدامات متوسل می‌شوند از ضعیفان هستند.

افرادی که ضعیف هستند و نمی‌توانند با راه‌های منطقی، کار خود را پیش ببرند، دست به تخریب رقبا و توهین به دیگران می‌زنند. مردم باید آگاه باشند و تخریب‌گران را از صحنه گزینش خود دور کنند و در ارزیابی نهایی خود از کاندیداها به این امور توجه نمایند.

آیت‌الله صافی گلپایگانی فرمودند:

همه باید در همه جا و همه مراحل، اخلاق را رعایت کنیم، حیثیت دیگران را حفظ کنیم، آبروی جامعه را نگاه داریم.^۲

تخریب سیاسی امری غیر قانونی و دور از اخلاق انسانی و مرام

۱. انتخابات و مجلس از نگاه امام خمینی رحمته الله علیه، ص ۱۰۵.

۲. ویژه‌نامه منشور اخلاقی انتخابات، اسفند ۱۳۸۶.

۱. سفینه البحار، شیخ عباس قمی، ج ۲، ص ۴۷۴.

با تأسف، برخی افراد با توسل به برخی از توجیهات به ظاهر شرعی، در صدد ذکر مطالب دروغ برآمده و سپس برای رهایی خود از عذاب وجدان یا پاسخگویی به دیگران، ادعای مصلحتی بودن دروغ‌های خویش را دارند. در حالی که فقهای شیعه و مراجع تقلید اجازه چنین تخلفات شرعی را نداده‌اند.

سؤال: دروغ مصلحتی چه حکمی دارد؟

جواب: دروغ مصلحتی به معنای رایج نزد مردم؛ که در واقع دروغ منفعتی است، حرام است. موارد جواز دروغ در اسلام مشخص است؛ از جمله آنها وجود مصلحت اهم (مثل حفظ جان مؤمن و یا رفع نزاع بین دو مسلمان) است.^۱

همچنین تعریف و تمجیدهای بی‌جا و غیر واقعی و مدح و ستایش بی‌اندازه و اغراق‌آمیز نوعی دروغ و مخالف اصول اخلاقی اسلام و نظرات فقها می‌باشد.

امام عسکری علیه السلام درباره ستایش‌های بیهوده از افراد فرمود:

«من مدح غیر مستحق فقد قام مقام المتهم...»^۲

هر کسی که انسان غیر قابل تعریفی را مدح و تعریف نماید، خود را در جایگاه اتهام قرار داده است.

در کتاب واجبات و محرمات آمده است: حرام است مدح و تعریف باطل از شخص غیر مستحق، و نیز تعریف شخص مستحق به بیش از استحقاق.^۳

۱. رساله دانشجویی، سید مجتبی حسینی، ص ۳۱۵، پرسش ۵۰۳، نشر معارف / ۸۶

۲. بحار، ج ۷۵، ث ۳۷۸.

۳. واجبات و محرمات، آیت‌الله علی مشکینی، مسئله ۳۴۷.

هر کدام گناهی دیگر می‌باشد. بنابراین، راست‌گویی و صداقت در گفتار از آداب ضروری در تبلیغات انتخاباتی به حساب می‌آید. اگرچه بیان کردن هر سخن راستی واجب نیست، اما گفتن هر دروغی حرام است.

ارتکاب گناه دروغ در تبلیغات منحصر به گفتن مطالب کذب نمی‌باشد، بلکه نوشتن مسائل غیر واقعی از قبیل القاب و عناوین و مراتب علمی، سیاسی و اجتماعی خلاف واقع و همچنین نوشتن مسئولیت‌ها یا پست‌ها یا سوابق و تخصص‌های غیر واقعی، بر خلاف قوانین کشور کذب محسوب شده و مورد نهی الهی و حرمت شرعی فقها واقع می‌گردد. نامزد دروغگو به دلیل ارتکاب گناه کبیره صلاحیت اخلاقی لازم را برای دفاع از حقوق مردم را ندارد زیرا فردی که از خشم الهی ترس نداشته باشد، خشم و غضب موکلینش برای او اهمیتی نخواهد داشت. از این رو مقام معظم رهبری کاندیدای دروغگو را عنصری خطرناک دانسته و فرموده‌اند:

[افرادی که] بر ایشان خلاف واقع گفتن و دروغ گفتن، بلکه مردم را بناحق

تهییج کردن، حق را باطل و باطل را حق جلوه دادن، اهمیتی ندارد! واقعا

اگر چنین کسانی باشند، باید جلوی آنها را گرفت و نباید گذاشت به مجلس

راه پیدا کنند.^۱

همچنین نقل اکاذیب و حوادث خلاف واقع مربوط به کاندیدها از سوی طرفداران یا مخالفان آنها در نشریات، روزنامه‌ها، رسانه‌های جمعی و رسانه ملی از مصادیق نشر اکاذیب بوده و ممنوعیت شرعی خواهد داشت.

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با اعضای هیات نظارت بر انتخابات ۱۳۷۰/۱۲/۴.

۳. تهمت

با تأسف، یکی از آسیب‌های شایع در عرصه انتخابات، ارتکاب گناه تهمت از سوی کاندیداها یا طرفداران آنها است. تهمت به معنای نسبت دادن کاری به شخصی است، در حالی که آن شخص هرگز آن را انجام نداده است. خداوند در قرآن مجید این افراد را آزاردهنده‌هایی گنهکار معرفی کرده و می‌فرماید:

﴿وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ اَحْتَمَلُوا بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا﴾^۱

و آنان که مردان و زنان مؤمن را به‌خاطر کاری که انجام نداده‌اند آزار می‌دهند، تهمت و گناه آشکاری را بر دوش می‌کنند.

امام رضا علیه السلام به نقل از رسول خدا صلی الله علیه و آله می‌فرماید:

«من بهت مؤمنا او مؤمنة، او قال فيه ما ليس فيه اقامه الله يوم القيمة على تل من نار حتى يخرج مما قال فيه.»^۲

کسی که به مرد یا زن باایمانی بهتان بزند، یا درباره او چیزی بگوید که در او نیست، خداوند در روز قیامت او را روی تلی از آتش جهنم نگه می‌دارد تا از عهده آنچه درباره آن مؤمن گفته، بیرون آید.

و معلوم است چون قادر به اثبات گفته خویش نیست، همیشه در عذاب است.

در دوران تبلیغات انتخاباتی، یکی از ابزارهای بیرون راندن رقیبان و

نابودی شخصیتی آنان، تهمت‌های مختلف خانوادگی، اخلاقی، مالی، سیاسی و ... به دیگران است. پخش و گسترش انواع تهمت‌ها از قبیل فساد مالی و سیاسی یا فساد اخلاقی و خانوادگی موجب آزردن روح نیکان و نیز مسموم ساختن فضای انتخابات بوده و برخی نیز تنها به‌خاطر حفظ آبروی خود، با کنار گذاشتن میدان رقابت، بحران ایجاد شده را فیصله می‌دهند. ترک سریع و بی‌قید و شرط صحنه انتخابات و تجاوز به حقوق سیاسی و شخصیتی نامزدهای شایسته، نه تنها گناهی در حق متهمان است بلکه موجب دلسردی مردم از رأی دادن گشته و در نتیجه حقوق جمعی مردم مورد تجاوز دغلبازان حيله گر واقع می‌شود.

رهبر معظم انقلاب اسلامی در سفارش‌های خود نسبت به همگان، از جمله مسئولین، به یکی از اینگونه اتهامات اشاره کرده، می‌فرماید:

بعضی‌ها را به اندک چیزی «ضد ولایت فقیه» می‌گویند! معلوم نیست اگر کسی یک وقت در جایی یک کلمه حرفی زد، این ضدیت با ولایت فقیه باشد.

رمی^۱ به «ضدیت با ولایت فقیه» چیز آسانی نیست که تا اندک چیزی از کسی دیدیم، فوراً این مهر را به پیشانی او بزنیم؛ ضدیت با ولایت فقیه، شواهد و ضوابطی دارد. البته ضدیت با ولایت فقیه، یعنی ضدیت با اصیل‌ترین و رکن‌ترین اصول و ارکان نظام جمهوری اسلامی.^۲

۱. رمی: متهم کردن.

۲. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با اعضای هیات نظارت بر انتخابات ۱۳۷۰/۱۲/۴.

۱. سوره احزاب، آیه ۵۸. ۲. بحارالانوار، ج ۷۲، ص ۱۹۴ (چاپ اسلامی).

قلوب و رفع کدورت‌های قلبی بین افراد و یا... اقدام به پرداخت هدایا و یا ارائه خدمات رایگان نمایند، امری بسیار مقبول و قابل ستایش خواهد بود. در دوران تبلیغات انتخابات، انجام چنین کارهایی ممکن است گیرنده یا دهنده آن را متهم به عمل خلاف شرع رشوه نمایند و یا اینکه با علم و یقین به هدف نامشروع رشوه و با هدف کسب رأی از سوی رأی‌دهندگان اتفاق بیافتد. بدیهی است چنانچه رشوه‌دهنده متقاضی رفتار سیاسی غیر مشروع می‌باشد، رأی‌دهنده رشوه‌گیر نیز به طور متقابل توقعات و خواسته‌های ویژه‌ای از فرد منتخب خود خواهد داشت. بنابراین، هر دو مرتکب تخلفات شرعی و قانونی می‌گردند.

امام علی علیه السلام در **نهج البلاغه** فرموده‌اند:

«به خدا سوگند اگر اقلیم‌های هفتگانه را با آنچه در زیر آسمان‌ها است به من دهند، تا اینکه با گرفتن پوست چوبی از دهان مورچه‌ای، خداوند را نافرمانی کنم، هرگز این کار را نخواهم کرد...»^۱

این موضع‌گیری سخت‌امیر مؤمنان علی علیه السلام، در برابر فرد منافقی بود که رشوه آورده بود و قصد داشت آن را با توجیه هدیه به آن حضرت بدهد.

سؤال: آیا نامزد انتخاباتی می‌تواند با حيله و فریب و به‌کارگیری روش‌های مادی و خدماتی، رأی‌دهندگان را به برگزیدن خود ترغیب کند؟ حکم رأی‌دادن به چنین افرادی چیست؟

جواب: مردمی که چنین رفتار فریبنده‌ای را مشاهده می‌کنند، اگر اعتقادی به شایستگی چنین فردی ندارند، حق ندارند تسلیم تبلیغات او

بر اساس نظر ایشان هرگاه فردی غالباً و صریحاً با مواضع و تصمیمات دستگاه رهبری که طبق قانون اساسی، سیاست‌های اصلی نظام را تشکیل می‌دهد مخالفت ورزیده و دشمنی می‌کند، ضدیت با رهبری شمرده می‌شود. اما بیان یک نظریه یا مخالفت با یک قضیه به طور موردی ضدیت با ولایت فقیه نمی‌باشد. بنابراین انسان مسلمان و پایبند به اصول شرعی و اخلاقی نباید بدون تحقیق افراد را متهم کند. حتی بر اساس ظن و گمان یا پندارها و تحلیل‌های شخصی خود اجازه سوءظن و سپس اتهام به دیگران را نخواهد داشت. چه اینکه برخی اوقات متهم کردن افراد به برخی مسائل غیر واقعی موجب خروج او از صحنه‌های سیاسی-اجتماعی شده و چه بسا به خاطر عدم حمایت و پشتیبانی از سوی نیروهای خودی و دوستان انقلاب، در صف مخالفان و دشمنان واقع شود. که آن نیز گناهی بزرگتر و نابخشودنی است. بدیهی است چنانچه فردی را با استناد به شواهد و اسناد معتبر، دارای اشکالات یا معایب اساسی یافتیم، برای جلوگیری از هرگونه اختلال در امر انتخابات، به عنوان امر به معروف و نهی از منکر، به همان فرد مورد نظر و یا مراجع قانونی مراجعه خواهیم کرد.

۴. هدایای فریبنده

از جمله آسیب‌هایی که ممکن است در ایام تبلیغات انتخاباتی مشاهده شود، هدایای مالی یا خدمات رایگانی است که از طرف نامزدها و طرفداران آنها ارائه می‌شود. این رفتار اجتماعی چنانچه در اوقات عادی غیر انتخابات انجام شود و هدیه‌دهنده با نیت مقدس و مشروع کمک یا مساعدت و یا جلب

۱. **نهج البلاغه**، سید رضی، ص ۳۴۶.

شده و مرتکب خلاف شرع می‌گردند. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای بر مبنای قرآن و سنت این‌گونه رفتارهای غربی و ضد شرعی را رد کرده و در جواب یکی از استفتائات فرموده‌اند:

هدیه در محیط کار و از جانب ارباب رجوع یکی از خطرناکترین چیزها است و هر چه بیشتر از آن اجتناب کنید به صرفه دنیا و آخرت شما خواهد بود.^۱

سؤال: گرفتن یا دادن هدایا در ایام انتخابات از سوی کاندیداها چه حکمی دارد؟

جواب: هدایا اشکال دارد.^۲

سؤال: آیا استفاده از اموال و هدایا و کمک‌های نقدی افراد غیر متشرع برای تبلیغات کاندیداها انتخاباتی جایز است؟

جواب: در صورتی که هدف آنها رسیدن به منافع نامشروعی باشد جایز نیست.^۳

آیت‌الله مکارم شیرازی در پرهیز از دنیاگرایی فرمودند:

نباید کارهایی که در انتخابات غربی‌ها با هدف کسب منافع شخصی و جناحی انجام می‌گیرد، در کشور ما رخ دهد، زیرا این‌گونه کارها خلاف شرع است و با اخلاص منافات دارد.^۴

شوند. زیرا صرف باور و اطمینان نامزد به خودش، ایجاب نمی‌کند که دیگران هم به او اعتقاد پیدا کنند. رأی‌دهنده باید به دور از تأثیر ابزارهای فریبنده‌ای که نفع مادی یا معنوی به او عرضه می‌کند به مسئولیت شرعی خویش فکر کند. او باید فکر کند که آیا این نامزد شایستگی به دست گرفتن این منصب را دارد یا خیر؟ اگر او را شایسته یافت، مشکلی در پذیرش هدایا و خدمات او نیست. هر چند ما این کار را نمی‌پسندیم و حتی در برخی شرایط بنا به برخی ملاحظات پذیرش چنین هدایا و خدمات را جایز نمی‌دانیم.

رأی‌دهنده نباید تحت تأثیر تبلیغات فریبنده قرار گیرد. و اگر دانست که آن شخص برای تصاحب رأی او، به وی بذل و بخشش می‌کند ولی خود او می‌داند که چنین نامزدی را بر نخواهد گزید، قبول بذل و بخشش بر وی جایز نیست، زیرا چنین کاری حرام‌خوری (اکل مال به باطل) است.

سؤال: دادن رشوه برای مشکل‌اداری و تسریع در کار چه حکمی دارد؟

جواب: پرداخت پول یا اموالی از سوی مراجعه‌کننده به کارمندان اداره‌ها که وظیفه ارائه خدمات به مردم را دارند منجر به فساد در اداره‌ها خواهد شد که از نظر شرعی حرام است؛ گرفتن آن بر دریافت‌کننده نیز حرام است و حق تصرف در آن را ندارند.^۱

برخی افراد ضعیف‌الایمان یا کسانی که همواره برای رسیدن به امیال خویش به دنبال راه‌های به ظاهر شرعی و حیل‌های عوام‌فریبانه هستند، دانسته یا ندانسته متوسل به قاعده ضد دینی «هدف، وسیله را توجیه می‌کند»

۱. رساله دانشجویی، ص ۳۷۰، پرسش ۶۱۱.

۱. اجوبه الاستفتائات، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای.

۲. دفتر حضرت آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی / بخش استفتاءات - پست الکترونیکی به شماره ۶۵۶۷۳ -

مورخ ۸۶/۵/۲۱

۳. جواب استفتاء از آیت‌الله مکارم شیرازی شماره ۲۰۹۸۲، مورخ ۸۶/۹/۱۳

۴.

سؤال: لطفاً حکم غیبت را با توجه به مسائل دینی بیان کنید؟
جواب: به طور کلی اگر پشت سر مؤمن، مطلبی گفته شود که حقیقت دارد، لکن اگر او مطلع شود ناراحت می‌شود و این مطالب به قصد عیب‌جویی گفته شود یا نزد عرف عیب‌جویی به حساب می‌آید، غیبت است و جایز نیست. و صرف معلوم بودن [آن مطلب] برای هر دو طرف ... مجوز غیبت نیست. ولی گفتگو درباره خوبی‌های یک فرد حکم غیبت را ندارد. همچنین در مورد مشاوره نیز، اطلاع دادن مانعی ندارد.^۱
 امام صادق علیه السلام درباره غیبت کردن، فرموده است:

«غیبت، نیکی‌ها را می‌بلعد چنانکه آتش هیزم را.»^۲

در کتاب واجبات و محرمات آمده است: حرام است غیبت کردن از مؤمن غیر متظاهر به فسق، یعنی عیوب او را آشکار کردن در صورت عدم رضایت او، چه با گفتار باشد، یا نوشتار، یا کردار، یا طریق دیگر.^۳
 این نوع از تخریب‌ها که با مبانی دینی نیز به هیچ وجه سازگاری ندارد، اثر معکوسی داشته و فرد یا گروه مورد هجمه در سالیان اخیر کمتر در انتخابات شکست خورده‌اند؛ چراکه از سویی مردم تخریب‌کنندگان را جریانی ناسالم ارزیابی کرده و حاضر به اعتماد کردن به این طیف نمی‌شوند و از سوی دیگر تخریب باعث «مظلوم‌نمایی» فرد یا جریان تخریب شده می‌شود که همین امر موجب افزایش آرا آنها خواهد شد. امام خمینی رحمته الله علیه

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری / استفتانات جدید - احکام برخی گناهان.

۲. مصباح‌الشریعه، ص ۲۷۶.

۳. واجبات و محرمات، آیت‌الله علی مشکینی.

وی خرید آرا، اطعام، خرید لباس و هر آنچه که منافات با اخلاص دارد را مناسب تبلیغات کاندیدها ندانست و افزود:
 مردم باید بدانند افرادی که هزینه‌های هنگفتی برای انتخابات صرف می‌کنند و تنها منافع شخصی را در نظر دارند، اخلاصی در کارشان نیست و به آنها باید سوءظن داشته باشند.^۱

۵. غیبت

تخریب چهره مؤمنین به وسیله غیبت و بدگویی از دیگران در شمار گناهان بزرگ است که قرآن مجید آن را به شدت نهی کرده و به «خوردن گوشت مرده برادر» تشبیه کرده است: «وَلَا يَغْتَب بَّعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا»^۲.

و از یکدیگر غیبت مکنید آیا هیچ یک از شما دوست دارد که گوشت برادر مرده خود را بخورد؟

همچنین ائمه معصومین علیهم السلام شدیداً از آن نهی کرده‌اند.

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمود:

ای کسانی که با زبان مدعی ایمان هستید، ولی ایمان در قلبتان نفوذ نکرده است، از مردم غیبت نکنید، در صدد عیوب آنها برنیاید، زیرا هر کس که از برادر مؤمنش عیب‌جویی کند خدای متعال نیز عیوب او را کشف و رسوایش می‌سازد، گرچه در داخل خانه‌اش باشد.^۳

۱. ویژه‌نامه منشور اخلاقی انتخابات، اسفند ۱۳۸۶.

۲. سوره حجرات، آیه ۱۲.

۳. جامع‌السعادات، ج ۲، ص ۲۷۰.

منطقی و هیچ نیت خیرخواهانه‌ای قابل تصور نیست. زیرا بهترین شیوه جلوگیری از مفاسد و انحرافات اشخاص، اجرای امر به معروف و نهی از منکر خواهد بود.

حضرت امام خمینی علیه السلام فرمودند: هیچ گروه و شخصی حق ندارد به دیگران که مخالف نظرشان هستند توهین کنند یا خدای نخواستہ افشاگری نمایند.^۱

افشاگری در ایام انتخابات عملی مجرمانه و موجب از بین بردن حقوق الناس و آلوده ساختن فضای انتخابات می‌شود از همین رو در توصیه‌های حضرت امام خمینی و رهبر عزیز انقلاب، هشدارهایی برای فعالان سیاسی و کاندیداها و طرفداران آنها بیان نموده‌اند و مردم را از انجام چنین کارهایی نهی کرده‌اند. البته این واژه در فتاوا و رساله‌های عملیه کمتر به چشم می‌خورد اما کارها و رفتارهایی که منجر به این عمل خلاف شرع می‌گردد، در نظریات همه مراجع تقلید وجود داشته و به شدت مورد نهی فقهای بزرگ اسلام و اساتید اخلاق واقع شده است.

بر اساس فتوای فقیهان، هرگونه تجسس و تحقیق برای اطلاع یافتن از وضعیت خصوصی افراد و معایب و نقائص افراد، عملی خلاف شرع خواهد بود.

در کتاب واجبات و محرمات آمده است: حرام است تجسس از عقاید قلبی و اسرار داخلی مؤمن به منظور ایذا و رسوا کردن او.^۲

۱. انتخابات و مجلس از نگاه امام خمینی علیه السلام، ص ۱۰۵ (۶۲/۱۱/۲۳).

۲. واجبات و محرمات، آیت الله علی مشکینی، مسئله ۳۳۹.

فرموده‌اند: مردم در انتخابات موظفند، موظف شرعی هستند که اختلافات کوبنده را از آن دست بردارند.^۱

حتی اگر افرادی برای جلوگیری از برخی تخلفات انتخاباتی خود مرتکب گناه شوند، این شیوه نادرست و غیر مشروع است.

امام خمینی علیه السلام فرموده‌اند: جایز نیست برای جلوگیری از معصیت، ارتکاب معصیت مثل فحش، دروغ و اهانت.^۲...

آیت الله مکارم شیرازی اظهار داشتند: در صورتی که انتخابات، اسلامی برگزار شود، دیگر دروغ، تخریب و وعده‌های کاذب وجود نخواهد داشت.^۳

۶. افشاگری

افشاگری، به معنای پخش و گسترش بدی‌ها یا ضعف‌ها و نقائص شخصی یا شخصیتی افراد با هدف مطلع کردن افراد جامعه از بدی‌های یک فرد و دستکاری در افکار و اذهان عمومی می‌باشد.

داشتن چنین نیتی از سوی افشاگران (با چشم‌پوشی از انجام یا عدم آن) نشان از خباثت درونی و پستی اخلاقی طراح یا طراحان آن دارد. اقدام برای رسیدن به این هدف شیطانی از هر راهی که باشد، گناهی بزرگ است زیرا حفظ آبرو و حرمت مسلمان وظیفه‌ای همگانی و به مراتب از حفظ حرمت کعبه بالاتر است. برای انجام این عمل غیر انسانی، هیچ توجیه معقول و

۱. صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۱۳۷ (۶۲/۱۳).

۲. توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۶۲۳۰، مسئله ۲۸۱۶.

۳. WWW.makaremshirazi.org / بخش استفتائات.

حرمت تجسس از زندگی شخصی افراد به حدی است که حتی کوچکترین رفتارهایی که منجر به آن شود، بر خلاف شرع مقدس می باشد. حضرت آیت الله صافی در رساله خویش آورده است: خانه افراد مسلمین محترم است و بدون اذن صاحبش ورود در آن، جایز نیست بلکه سرکشیدن به خانه غیر، از بالای بام، یا شکاف دیوار یا روزنه در جایز نیست.^۱

البته از این سخنان نباید سوءاستفاده شود؛ چراکه افشاگری در جای خود کاری لازم و واجب است، زیرا کسانی که در جامعه دارای موقعیتی هستند و انحراف و گمراهی شان در جامعه اثر می گذارد، باید افشا کرد و به مبارزه فرهنگی با آنها پرداخت. به عنوان مثال کسی که شراب می خورد و پشت فرمان اتوبوس می نشیند، باید او را افشا کرد زیرا جان مسافران در خطر است ولی اگر کسی مخفیانه در خانه خود شراب خورد، جایز نیست به نام افشاگری آبروی او را بریزیم.^۲

سؤال: بیان انحرافات اجتماعی یا سیاسی یا اخلاقی و مذهبی برخی افراد به منظور جلوگیری از اغفال مردم و ارشاد جاهل و نهی از منکر جایز است یا خیر؟

جواب: در صورتی که این کار، تنها راه نهی از منکر باشد اشکالی ندارد. همچنین معظم له در جواب از سؤال زیر فرمودند: با توجه به این که برخی افراد با پنهان کردن زوایای بسیار انحرافی خود قصد تصرف غاصبانه پست های کلیدی نظام را داشته و در صورت پیروزی در انتخابات، ضررهای

جبران ناپذیری به مردم و منتخبین خود خواهند زد، و حتی با نهی از منکر این ضرر منتفی نخواهد شد، در این صورت برای نجات جامعه باید چاره ای دیگر اندیشید.

سؤال: افشای افکار انحرافی و سوابق منفی کاندیداها چه حکمی دارد؟

جواب: آنچه برای حفظ کشور لازم است افشای آن لازم است.^۱

۷. عکس و اطلاعیه غیرمجاز

کاندیداها و طرفداران آنها به منظور شناساندن خود یا نامزد مورد نظر خویش اجازه دارند در چارچوب زمان مشخص شده، از وسایل و ابزارهای متفاوت و قابل قبول، از قبیل چاپ عکس، پوستر، پارچه نوشته، جزوه های مختلف زندگی نامه، لوح فشرده (CD) و ... استفاده تبلیغاتی کرده و به روشنگری بپردازند. ولی در این خصوص دو نکته اساسی را باید مد نظر داشته باشند. اول اینکه حدود شرعی را مراعات کنند. دوم اینکه از قوانین و مقررات مصوب تخلف نکنند.

بر اساس فتاوی فقهای شیعه، تکثیر و انتشار هر نوع تصویر که توجه نامحرم را به خود جلب کند و تحریک آمیز باشد جایز نیست. به یقین استفاده از عکس های آرایش شده از مجوز شرعی برخوردار نمی باشند.

سؤال: آیا استفاده ابزاری از عکس های آرایش کرده و چهره های جذاب زنان یا مردان در پوسترها و بروشورهای تبلیغات انتخاباتی جایز است؟

۱. جواب استفتاء آیت الله مکارم شیرازی، به شماره ۶۵۶۷۳ مورخ ۸۶/۵/۲۱.

۲. گناه شناسی، استاد محسن قرائتی، ص ۲۲۳.

۱. WWW.Saafi@Saafi.Net.

جواب: جایز نیست.^۱

همچنین بهتر است کاندیداهای محترم، به ویژه زنان و بانوان متدین از تکثیر عکس‌هایی که می‌تواند مورد سوءاستفاده برخی افراد واقع گردند و به طور غیر مستقیم اسباب تمسخر یا هتک حرمت صاحبان عکس‌ها شوند، به شدت پرهیز نمایند.

در اغلب جزوه‌ها و بروشورهای نوشتاری، از کلمات و اسماء مقدس و آیات قرآن استفاده می‌شود. با توجه به اینکه این‌گونه نوشته‌ها اغلب پس از مطالعه و استفاده، در معرض نابودی و پاره شدن واقع می‌شود، لازم است تدابیری برای جلوگیری از بی‌احترامی به اسماء مقدس آن جزوات اندیشیده شود.

۸. تصرف در اموال عمومی و خصوصی

چسباندن عکس‌ها و اطلاعیه‌ها و پلاکاردهای تبلیغاتی و نیز شعارنویسی بر روی اماکن عمومی و ساختمان‌های دولتی و تابلوهای عمومی به دلیل اینکه تصرف در بیت‌المال مسلمین و برخلاف قوانین مصوب کشور و نیز ایجاد نوعی بی‌نظمی اجتماعی به حساب می‌آید، کاری برخلاف شرع مقدس بوده و حرام می‌باشد. همچنین انجام اینگونه کارها روی دیوارها و اموال شخصی افراد، چنانچه بدون رضایت مالکین محترم آنها صورت گیرد، تصرف در اموال دیگران و ضایع کردن حق‌الناس بشمار می‌آید و از نظر شرعی ضامن بوده و می‌بایست رضایت آنان را به دست آورند. بدیهی است

۱. جواب استفتاء آیت‌الله مکارم شیرازی مورخ ۱۳۸۶/۹/۱۳ به شماره ۲۰۹۸۲.

ارتکاب چنین تخلفاتی، مخالف شرع مقدس بوده و گناه به حساب می‌آید. استفاده از امکانات و لوازم دولتی برای تبلیغ به نفع کاندیدها، بر اساس نظرات فقهای محترم شیعه، افرادی که به هر نوح از اموال بیت‌المال، استفاده شخصی می‌نمایند، شرعاً ضامن بوده و هزینه‌های مصرف شده می‌بایست به بیت‌المال برگردانده شود.

بدیهی است مدیران ادارات و مراکز دولتی نیز اجازه واگذاری امکانات و لوازم به نامزدهای انتخاباتی نخواهند داشت.

۹. تعصبات غیر دینی

حمایت‌های بدون دلیل و رفتارهای غیر منطقی و متعصبانه از افراد و کاندیدها و دفاع جاهلانه از نقاط منفی و نظرات یا عملکردهای نادرست کسانی که مورد علاقه هستند، عملی ضداخلاقی و برخلاف شرع می‌باشد.

قرآن مجید چنین کارهایی را نکوهش کرده، فرموده است:

﴿إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ الْحَمِيَّةَ الْأَجْهَلِيَّةَ...﴾^۱

[به یاد آرید] هنگامی را که کافران در دل‌های خود، خشم و تعصب

جاهلیت داشتند.

اعمال تعصب ناروا درباره خویشاوندان و منسوبان و دوستان، مانند: معرفی باطل آنها، دادن حق دیگران به آنان، سکوت در مقابل تعدی و ظلم آنان، و کمک به ستم و زورگویی آنان حرام است.^۲

۱. سوره فتح، آیه ۲۶.

۲. واجبات و محرمات، آیت‌الله علی مشکینی.

کدورت‌ها و اختلافات آلوده کنیم و رقابت‌های انتخاباتی هم هرگز نباید موجبات تفرقه و جدایی را فراهم نماید.^۱

آیت‌الله نوری همدانی، درباره رفتارهای انتخاباتی فرمودند: فضای انتخابات باید فضای وحدت و صمیمیت باشد... اگر کسی بخواهد در انتخابات هنجارشکنی کند، به میلیون‌ها انسان خیانت کرده است.^۲

بر اساس منشور اخلاقی انتخابات، برخی دیگر از منکراتی که کاندیداها و هواداران آنان می‌بایست در تبلیغات انتخاباتی از آنها پرهیز کنند، عبارتند از:

۱. پرهیز از سیاه‌نمایی، بزرگ‌نمایی مشکلات و تخریب دستاوردهای

انقلاب اسلامی و موفقیت‌های دولت‌ها.

۲. پرهیز از تبعیضات قومی و فامیلی.

۳. پرهیز از ادبیات برد و باخت و جنگ قدرت که موجب بدبینی و یأس

مردم خواهد شد.

۴. پرهیز از تعریف و تمجیدهای اغراق‌آمیز.

۵. اجتناب از تخریب، تهمت، تحقیر، افشاء اسرار مخفی نامزدهای

انتخاباتی در رسانه‌های گروهی، سایت‌های اینترنتی و مجالس.

۶. پرهیز از تبلیغات رنگین و پرهزینه، انتشار تصاویر فریبنده،

برگزاری مراسم و میهمانی‌های پرخرج، توزیع هدایا، خرید و

فروش آرا و....

در حدیثی از پیامبر خدا ﷺ آمده است: کسی که تعصب بورزد یا به نفع او تعصب ورزیده شود، حلقه ایمان را از گردن خویش، باز کرده است.^۱ همچنین فرمود: هر کسی در دلش به اندازه دانه خردلی، تعصب باشد، خداوند در قیامت، او را با اعراب جاهلیت برانگیزاند.^۲

یکی از آسیب‌های دوران انتخابات، توجهات بیش از حد برخی کاندیداها یا طرفداران آنها به گرایشات قومی، قبیله‌ای، صنفی و عشیره‌ای برای به دست آوردن آرای بیشتر به منظور رسیدن به اهداف خود می‌باشد. بدیهی است چنانچه رأی دادن به اینگونه افراد تنها بر مبنای تعصبات فامیلی یا قومی و قبیله‌ای باشد، رأی از روی تعصبات جاهلی به حساب آمده و مورد نهی خداوند خواهد بود. امام علی علیه السلام فرموده است:

اگر ناگزیر از داشتن تعصب هستید، پس در راه یاری رساندن به حق و

کمک به ستم‌دیده، تعصب نشان دهید.^۳

توصیه پدران و دلسوزانه امام خمینی علیه السلام به همه نامزدهای انتخاباتی و

طرفداران آنها چنین است:

همه این امور اعتباری و زودگذر است و همه در محضر حق هستیم و

آنچه در صحیفه کردار ما ماندنی است اعمال و رفتار ما و آنچه موجب

سعادت و جاودانگی ما می‌شود، صفای معنویت و ثمرات خلوص بندگی

است، و ما نباید خلوص عمل و جامعه اسلامی خودمان را به زنگار

۱. اصول کافی، ج ۲، ص ۳۶۰.

۲. همان.

۳. غررالحکم، حدیث شماره ۳۷۳۸.

۱. صحیفه نور، ج ۲۰، ص ۲۱۵.

۲. ویژه‌نامه منشور اخلاقی انتخابات، اسفند ۱۳۸۶، ص ۵.

خرید و فروش رای

برخی از کاندیداهای مجلس شورای اسلامی یا اطرافیان آنها جهت پیروزی در میدان رقابت به طرق مختلفی از قبیل پرداخت وجه نقد، توزیع گوشی تلفن همراه و سیم‌کارت، توزیع غذای گرم و لباس‌های ویژه، وعده امتیازات دولتی و غیر آن، اقدام به خرید آراء می‌نمایند.

این دسته از متخلفان با سوءاستفاده از نارسایی مذهبی یا وضعیت مالی و ضعف فرهنگی برخی از واجدین شرایط رأی، مرتکب رفتارهای ضد اخلاقی و ضد دینی می‌شوند.

به یقین تصاحب کرسی مجلس شورای اسلامی با توسل به این‌گونه روش‌ها به منظور تضييع حقوق سیاسی دیگران و خیانت به مسلمین و سرنوشت آنان تلقی می‌شود. از همین رو در شریعت اسلامی این رفتار ناپسند به عنوان یکی از منکرات مورد نکوهش قرار گرفته است. رئیس ستاد انتخابات کشور درباره نظرات مراجع تقلید در این موضوع گفته است: برابر استفتائات از مقام معظم رهبری و برخی از مراجع تقلید، خرید و فروش رأی حرام است و کسی که از این طریق نماینده شود، نمایندگی او باطل است.^۱

همچنین بر اساس قانون انتخابات مصوب مجلس شورای اسلامی در فصل سوم ماده ۱۹ (بند ۱۳) آرائی که از طریق خرید و فروش به دست آمده باشد جزء آراء باطل محسوب می‌شود. همچنین بر مبنای فصل هفتم ماده ۶۶ (بند اول)، خرید و فروش رأی از جرائم انتخاباتی محسوب شده و در فصل

۷. پرهیز نامزدها از مدیون شدن به صاحبان قدرت و ثروت.
۸. پرهیز از وعده‌های غیر منطبق با وظایف و اختیارات قانونی نمایندگان از جمله طرح‌های عمرانی.
۹. خودداری از مصرف بیت‌المال و امکانات و فرصت‌های اداری برای تبلیغات انتخاباتی نامزدها.
۱۰. پرهیز از شایعه‌پراکنی و مسموم کردن فضای انتخابات و تشویش اذهان عمومی و تقویت سلامت روانی و سیاسی جامعه.
۱۱. کنترل احساسات و رفتار هواداران و اعضای ستاد و دفاتر انتخاباتی نامزدها در چارچوب ضوابط اخلاقی.
۱۲. حفظ بی‌طرفی کامل تمام نیروهای اجرایی و نظارتی انتخابات و دستگاه‌های تبلیغاتی منتسب به حکومت.
۱۳. پرهیز نظامیان و مسئولان دولتی از ورود به احزاب و جناح‌بندی‌های حزبی و تبلیغات له یا علیه نامزدهای انتخاباتی.
۱۴. پرهیز از تحریک افکار عمومی نسبت به نتایج انتخابات با هدف احترام به رای ملت.
۱۵. پرهیز از تضعیف نظام و ترجیح منافع شخصی و گروهی بر مصالح و منافع ملی.
۱۶. پرهیز از نقض اسلامیت و جمهوریت و هویت مردم‌سالاری دینی نظام جمهوری اسلامی.

حجیت دارد برای مستمعان، و نه جایز است؛ به‌خاطر اینکه فضا را خراب می‌کند.

آیت‌الله مکارم شیرازی فرمودند:

رسانه‌ها می‌توانند یک دیو را به صورت فرشته دریاورند و یا فرشته‌ای را به صورت دیو نشان دهند... سرنوشت سیاسی و نظامی کشور ما در میدان رسانه تعیین می‌شود و سرنوشت کشورها به انتخابات بستگی دارد و انتخابات هم تحت تأثیر رسانه‌هاست.^۱

ایشان قانون‌مداری و عدالت‌محوری در ابزارهای پیام‌رسانی را مورد تأکید قرار داده و توصیه کرده‌اند:

رسانه‌ها باید واقعاً بی‌طرف باشند و نسبت به تمام کسانی که در مسیر نظام هستند و از فیلترهای انتخابات گذاشته‌اند. با چشم واحد نگاه کنند، زیرا همه اینها را قانون صالح شمرده و رسانه‌ها حق ندارند به آنها نگاه‌گزینی داشته باشند. تشخیص این امر بر عهده رسانه‌ها به‌ویژه رسانه ملی نیست.^۲

دست‌اندرکاران و طراحان اصلی رسانه‌ها می‌بایست همه موازین شرعی و فقهی پیام‌رسانی از قبیل امانت‌داری، راست‌گویی، موقعیت‌شناسی، مخاطب‌شناسی، عدالت در ارائه پیام، بی‌طرفی، دفاع از منافع ملی، تبلیغ ارزش‌های اخلاقی، تقویت حس همدلی و وحدت ملی، حمایت صریح از اصول قانون اساسی، تبیین مقام ولایت و... را در قالب‌های هنری، رسالت اصلی خویش بدانند. همچنین پرهیز از سیاه‌نمایی، رفتارهای جناحی،

نهم قانون مذکور برای مرتکبین این جرم مجازات‌های نقدی و حبس و محرومیت‌های ویژه‌ای در نظر گرفته شده است.

ج) نقش رسانه‌های جمعی

رسانه جمعی، به تمام ابزارهای غیر شخصی گفته می‌شود که به وسیله آن می‌توان پیام‌های نوشتاری، دیداری یا شنیداری را به طور مستقیم به اقشار مختلف جامعه انتقال داد. رادیو و تلویزیون، مجلات و نشریات، کتاب‌ها، اینترنت و سینما در زمره رسانه‌های جمعی شمرده می‌شوند. رسانه‌ها می‌توانند کارکردهای مثبت و بسیار تأثیرگذاری بر مجموعه مخاطبان خود داشته باشند. اطلاع‌رسانی جامع و عادلانه به رأی‌دهندگان درباره اهداف، برنامه‌ها و سیاست‌های احزاب و نامزدهای انتخابات، خواسته‌ها و معیارهای انتخاب‌کنندگان، شناساندن افراد و چهره‌ها به رأی‌دهندگان، حقوق و وظایف رأی‌دهندگان و انتخاب‌شوندگان، قوانین و ضوابط رأی‌گیری و... از جمله کارکردهای رسانه‌های جمعی است. رهبر معظم انقلاب فرمودند:

... هم مطبوعات، هم رادیو و تلویزیون، هم کسانی که به ابزارهای گوناگون ارتباط جمعی دیگری مجهز هستند - رایانه‌ها و شیوه‌های رایانه‌ای - هم کسانی که یک منبری برای سخن گفتن دارند؛ مثل خطبای جمعه و نمایندگان مجلس شورای اسلامی؛ همه توجه داشته باشند که تخریب فضای انتخابات را خراب می‌کند. شما از آن کسی که به او علاقه‌مندید دفاع کنید؛ هیچ مانعی ندارد؛ اما به آن کسی که رقیب اوست، مطلقاً حمله نکنید؛ تخریب نکنید. این تخریب و این حرف‌زدن‌ها و اهانت‌کردن‌ها، نه

۱. WWW.makaremshirazi.org / بخش استفتانات.

۲. ویژه‌نامه منشور اخلاقی انتخابات، اسفند ۱۳۸۶.

گفتارهای توهین آمیز، نقل بی پرده و صریح نظرات نامزدها، تأثیرپذیری از صاحبان ثروت، تعریف و تمجیدهای اغراق آمیز و کناره گیری از تمامی صفات نکوهیده در مکتب اخلاقی اسلام را پیشه خود سازند. در این میان، رسانه ملی (صدا و سیما) جایگاهی ویژه در نظام اطلاع رسانی ایفا می کند.

حضرت آیت الله ابراهیم امینی در این باره فرمودند:

صدا و سیما یک وسیله همگانی است و به عموم مردم تعلق دارد، مسئولین مربوطه در معرفی افراد حق و عدالت و مساوات را رعایت کنند، هیچ یک از آنها را بر دیگری ترجیح ندهند وگرنه شرعاً مسئول خواهند بود.

آیت الله موسوی اردبیلی در رساله خویش آورده اند:

بر ارباب وسایل ارتباط جمعی، هنرمندان، و نویسندگان لازم است علم، هنر و ابزار خود را در جهت ترویج معروف و نهی از منکر و پیشگیری از اخلاق ناپسند اجتماعی به کار گیرند و هنر، علم و ابزار نوین ارتباط جمعی را در جهت القای شبهه و گمراهی و یا اشاعه اخلاق ناپسند به کار نگیرند.^۱

فصل چهارم انتخاب اصح

۱. توضیح المسائل حضرت آیت الله العظمی سید عبدالکریم موسوی اردبیلی، انتشارات نجابت، ص ۳۸۹، مسئله ۲۲۳۹.

الف) مفهوم و ضرورت انتخاب اصلح

پیامبر بزرگ اسلام ﷺ فرمود:

«مَنْ اسْتَعْمَلَ عَامِلًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَ هُوَ يَعْلَمُ أَنَّ فِيهِمْ أَوْلَىٰ بِذَلِكَ مِنْهُ وَ

أَعْلَمُ بِكِتَابِ اللَّهِ وَ سُنَّةِ نَبِيِّهِ فَقَدْ خَانَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ وَ جَمِيعَ الْمُسْلِمِينَ»^۱.

هرکس از مسلمانان عاملی (کارگزاری) را بر سر کار بیاورد (و به او

مسئولیت بدهد) در حالی که می‌داند در بین مسلمانان فردی وجود دارد که

او برای این کار سزاوارتر است و به کتاب و سنت پیامبر ﷺ آشناتر است،

آن کس به خدا و رسول خدا ﷺ و جمیع مسلمانان خیانت کرده است.

انسان مکلف علاوه بر حضور در صحنه انتخابات می‌بایست رأی

هدفم‌دانه به صندوق بیاورد. صرف مشارکت، ادای تکلیف نیست، بلکه

رأی او باید هدفمند باشد یعنی هرگاه تکلیف شرعی بر عهده شخصی واقع

شد در صورتی از انسان ساقط می‌شود که آن‌چه لازم بوده به نحو احسن

---

۱. الغدير، علامه امینی، ج ۸، ص ۲۹۱.

هدفگیری نموده و انجام دهد. یعنی محاسبه کند که رأی او در جهت تقویت حکومت دینی، اعتلا و عزت اسلام و استحکام جایگاه ولایت خواهد بود یا نه. اگر رأی او تقویت کننده حاکمیت اسلام و نظام جمهوری اسلامی بود این رأی هدفمند است والا به تکلیف خود عمل نکرده است. بر اساس حدیث فوق، چنانچه رأی دهنده عمداً و یا بر مبنای برخی گرایش های نفسانی و جناحی، فرد اصلح را کنار نهاده و شخص دیگری را انتخاب و به کارگمارد، به یقین خائن به خدا و رسولش و مسلمین خواهد بود.

تأیید تمامی داوطلبان نمایندگی از سوی مراجع قانونی به معنای برخوردار بودن آنها از شرایط نسبی و برخوردار بودن از حداقل های نمایندگی و جواز ورود در صحنه انتخابات بوده و صلاحیت داشتن آن مقام است. در این هنگام وظیفه رأی دهنده فراتر از این است: یعنی پس از تأیید صلاحیت نامزدها صاحب رأی باید با تفکر و تحقیق از میان آنها گزینه اصلح را انتخاب کند تا به تکلیفش عمل کرده باشد.

از این رو امام خمینی علیه السلام فرمودند:

اگر اصلح را انتخاب کردید، کاری اسلامی می کنید و این یک محکی برای خودتان است که تشخیص بدهید انتخاب برای اسلام است یا برای صلاح خودتان.^۱

مقام معظم رهبری در این رابطه می فرماید:

همچنان که اصل انتخابات یک تکلیف الهی است انتخابات اصلح هم یک تکلیف الهی است.

ب) معیارهای اصلح

داشتن بینش سیاسی

بر اساس سخنان امام علی علیه السلام تخصص و کارآیی اجرایی در مسئولان و کارگزاران حکومت، به تنهایی کافی نیست، بلکه لازم است کارگزاران دارای بینش و آگاهی سیاسی باشند تا مغلوب و فریفته دیگران به ویژه دشمنان نشوند و در اداره امور کشور، و رتق و فتق امور مردم فریب نخورده و بتوانند جامعه اسلامی را به بالاترین درجه کمال برسانند.

امام علی علیه السلام فرموده است:

«أفة الزعماء ضعف السياسة»^۱

آفت کارگزاران ناتوانی در [بینش] سیاسی است.

و نیز فرمودند:

«من قصر عن السياسة صغر في الرياسة»^۲

کسی که در سیاست کوتاه [فکر] باشد، مدت ریاستش اندک خواهد بود.

امام راحل می فرمایند: یکی از وظایف مهم شرعی و عقلی ما برای حفظ اسلام و مصالح کشور، حضور در حوزه های انتخابیه و رأی دادن به نمایندگان صالح کاردان و مطلع بر اوضاع سیاسی جهان و سایر چیزهایی که کشور به آنها احتیاج دارد می باشد.^۳

انتخاب اصلح برای مسلمین، یعنی انتخاب فردی که تعهد به اسلام و حیثیت آن داشته باشد و همه چیز را بفهمد. باید مسلمانی باشد که احتیاجات

۱. غررالحکم، ج ۳۹۳، ح ۸۵۳۶

۲. غررالحکم، ج ۳۹۳، ح ۸۵۳۶

۳. صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۶۲ / ۱۱ / ۲۲ - ۲۳۲.

۱. صحیفه امام، ج ۱۸، ص ۱۹۷.

هرکس برای مساعدت و یاری ظالمی در پی او رود، در حالی که می‌داند او ظالم است، از اسلام خارج شده است.

در فتوای آیت‌الله صافی آمده است:

اعانت ظلمه و کسانی که با دین و احکام دین، ضدیت و معاندت دارند و همراهی نمودن با آنها در ظلم و ستم، تجاوز به حریم دین و حرام است.^۱

شجاعت انقلابی

یکی از معیارهای بنیادین کارگزاران نظام دینی، داشتن شهامت، شجاعت و جرأت بیان نظرات خود و استقلال رأی و نترسیدن از دشمنان داخلی و خارجی و باج ندادن به جناح‌ها و گروه‌های معارض و غیر خودی است. چه بسا نبودن روحیه مقاومت و شجاعت انقلابی در یک کارگزار دینی، موجب جرات یافتن دشمنان و پیدا کردن چشم طمع آنان می‌شود.

حضرت امام علیه السلام می‌فرماید:

کسانی را که انتخاب می‌کنید، باید مسائل را تشخیص دهند؛ نه از افرادی باشند که اگر روس یا آمریکا یا قدرت دیگری تشری زد، بترسند، باید بایستند و مقابله کنند.^۲

مقام معظم رهبری نیز فرموده است:

... آن کسی که اسلام را نمی‌پسندد و مقررات اسلامی را قبول نمی‌کند، برای خاطر دل بیگانگان و خوش‌آمد دیگران به انقلاب و ارزش‌های انقلابی خیانت می‌کند و یا به خاطر ترس از دیگران، به جای اینکه به ملت

مملکت را بشناسد و سیاست را بفهمد و مطلع به مصالح و مفاسد کشور باشد و ممکن است به شما و گروه شما هم مربوط نباشد.^۱

انصاف و عدالت‌پیشگی

از مهمترین شرایط مسئولان نظام، رعایت انصاف، عدالت و قسط در برنامه‌ریزی‌ها و رفتارها و تمامی شئون اجتماعی و سیاسی است. بنابراین، پرهیز از هرگونه ستم و ظلم نسبت به دیگران به‌ویژه مردم منتخبش بر وی واجب خواهد بود.

قرآن کریم با صراحت و قاطعیت تمام این صفت کارگزاران را تعیین می‌فرماید:

﴿وَلَا تَزْكُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءٍ﴾^۲

به آنان که ستم کردند، اعتماد نکنید که آتش دامنگیر شما می‌شود و جز خدا برای شما یاورانی نیست.

بر این اساس نباید مسئولیت‌های کشوری را به چنین افرادی واگذار کرد و آنان را یاری رساند. امروز بزرگ‌ترین یاری به افراد ظالم و ستمکار، رأی دادن به آنان و انتخاب آنان است. امام صادق علیه السلام می‌فرماید:

«من مشى الى ظالم ليعينه و هو يعلم انه ظالم فقد خرج عن الاسلام»^۳

۱. صحیفه امام، ج ۱۸، ص ۱۹۷. ۲. سوره هود، آیه ۱۱۳.

۳. وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۱۸۲.

گرایش نشان دهد، به دشمن گرایش نشان می‌دهد و آن کسی که تقوای لازم را ندارد... و اهل دنیا است و فقط برای نام و نشان و استفاده شخصی این مسئولیت را می‌خواهد، او لایق و شایسته این کار نیست.^۱

حمایت از محرومان

یکی از اهداف و برنامه‌های جمهوری اسلامی ایران - که در قانون اساسی نیز به آن اشاره شده - رفع محرومیت و فشار از مردم متدین و خدمت به اقشار مختلف جامعه به خصوص مستضعفان، پابرهنگان، نیازمندان و ... است.

دست‌اندرکاران نظام جمهوری اسلامی، نه تنها باید خود را وقف خدمت به محرومان و نیازمندان نمایند، بلکه لازم است همواره ارتباط مستقیم و دوستانه‌ای نیز با آنان برقرار کنند. در غیر این صورت، لیاقت و صلاحیت مسئولیت در جمهوری اسلامی ایران را ندارند و نمی‌توانند منتخبان ملت اسلامی ایران باشند. حضرت امام علیه السلام فرمود:

«اشخاصی که معروف هستند به خدمت به مردم، آنها را تعیین نکنند».^۲

مقام معظم رهبری نیز این مهم را برای مسئولین نظام معین کرده و فرموده‌اند:

در تنظیم برنامه‌های کشور، اصلی‌ترین مسئله عبارت از رفع فقر و محرومیت و نجات طبقات مستضعف و محروم و پابرهنگان از تبعات دوران ستم‌شاهی و آثار سلطه بیگانگان است. نمایندگان محترم باید در قوانین مصوب و نیز در مراجعات خود با مسئولان اجرایی کشور، این را

۱. روزنامه جمهوری اسلامی، ۷۴/۱۱/۲۱. ۲. صحیفه نور، ج ۱۵، ص ۱۶۳.

اصل بدانند و وظیفه کمک به محرومان را سرلوحه مسئولیت‌های نمایندگی خود قرار دهند.^۱

صلاحیت اخلاقی

از شروط اساسی در انتخابات کارگزاران و مسئولان نظام، برخورداری آنان از صلاحیت اخلاقی می‌باشد.

مقام معظم رهبری در این باره می‌فرمایند:

در نظام جمهوری اسلامی غیر از دانایی و کفایت سیاسی، کفایت اخلاقی و اعتقادی هم لازم است. افرادی نگویند که اخلاق و عقیده مسئله شخصی انسان‌هاست بله، اخلاق و عقیده مسئله شخصی انسان‌هاست؛ اما نه برای مسئول، من اگر در جایگاه مسئولیت قرار گرفتم و اخلاق زشتی داشتم؛ فهم بدی از مسائل جامعه داشتم و معتقد بودم که باید جیب خودم را پرکنم، نمی‌توانم به مردم بگویم این عقیده و اخلاق شخصی من است و اخلاق و عقیده ربطی به کسی ندارد. برای یک مسئول، عقیده و اخلاق مسئله شخصی نیست، مسئله اجتماعی و عمومی است؛ حاکم شدن بر سرنوشت مردم است. آن کسی که به مجلس می‌رود، یا به هر مسئولیت دیگری در نظام جمهوری اسلامی می‌رسد، اگر فاسد، بیگانه‌پرست و در خدمت منافع طبقات برخوردار جامعه بود، دیگر نمی‌تواند نقشی را که ملت و طبقات محروم می‌خواهند، ایفا کند. اگر آن شخص انسان معامله‌گر، رشوه‌گر و توصیه‌پذیر و مرعوبی بود، در مقابل تشر تبلیغات و سیاست‌های

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، پیام رهبر معظم انقلاب، ۷۱/۳/۷.

خارجی جازد، دیگر نمی‌تواند مورد اعتماد مردم قرار بگیرد و برود آنجا بنشیند و تکلیف ملک و ملت را معین کند. این شخص غیر از کفایت ذاتی و دانایی ذاتی، به شجاعت اخلاقی، تقوای دینی و سیاسی و عقیده درست هم احتیاج دارد. البته این حرف من نباید موجب شود تفتیش عقاید راه بیندازند و نفر به نفر سؤال کنند که عقیده شما راجع به فلان موضوع چیست. من با تفتیش عقاید موافق نیستم... بنابراین صلاحیت اخلاقی لازم است و همه باید روی این بعد حساس باشند. بعضی می‌گویند حق شهروندی انتخاب شدن را نیاستی سلب کرد. حق انتخاب شدن، حق شهروندی معمولی مثل حق شغل و کسب و کار و ساکن شدن در شهر و راه رفتن در خیابان و خریدن اتومبیل و... نیست. این یک حق شهروندی است که برای دارنده آن صلاحیت‌هایی لازم است که این صلاحیت‌ها باید احراز شود.^۱

آیت‌الله صافی گلپایگانی درباره چگونگی رفتار فرد اصلح فرمودند: در جامعه اسلامی، فرد اصلح با رفتار و اخلاق و عمل خود نشان دهد که مردم خواهان آن هستند و با اصرار از او می‌خواهند که وارد میدان شود نه اینکه با تبلیغات و رقابت نادرست خود را پیروز میدان کند.^۲

ج) راه‌های شناخت اصلح

برای دستیابی به رأی هدفمند، راهکارهای زیادی وجود دارد. در آموزه‌های دینی به انسان‌ها توصیه شده است که شما باید تحقیق کنید. در بسیاری از

موارد مهم احراز برتری داشتن لازم است، احراز بهتر بودن یک فرد نسبت به دیگران یا به صورت فردی صورت می‌گیرد و یا با مشورت با افراد مورد اعتماد و یا با ترکیبی از این دو. امام خمینی علیه السلام فرمودند:

شناخت این اشخاص یا با آشنایی به اعمال و رفتار آنان از زمان رژیم طاغوت تاکنون است و یا به معرفی روحانیون متعهد در شهرستان یا اشخاص متدین موجه که گرایش به چپ و راست یا دسته‌ای نداشته باشند.^۱

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای فرمودند:

مردم بایستی افراد شایسته را بشناسند و انتخاب کنند. چنانچه افرادی را نمی‌شناسند، از راهنمایی انسان‌های مؤمن و مطمئن استفاده کنند که معرفی آنها برای انسان حجت شرعی باشد؛ دنبال حجت شرعی باشید. دنبال این باشید که اگر خدای متعال پرسید زید را چرا برای مجلس خبرگان انتخاب کردید، شما بگویید این زید را فلان کسانی که می‌دانستیم مردمی وارد و مطمئن و امینی هستند، معرفی کرده بودند؛ پیش خدا حجت داشته باشید. به هر معرفی ای نمی‌شود دل بست و اعتماد کرد. معرفی انسان‌های مورد اطمینان؛ معرفی کسانی که انسان بدانند که اینها نیتشان خدایی است؛ برای دنیا و برای گروکشی‌های سیاسی و جنجال و هیاهو وارد میدان نشده‌اند؛ بلکه به عنوان ادای وظیفه معرفی کرده‌اند؛ انسان از حرف آنها اطمینان پیدا می‌کند.^۲

۱. صحیفه نور، ج ۱۲، ص ۷۵.

۲. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی ۱۳۸۵/۹/۲۲.

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی، قزوین - ۸۲/۹/۲۶.

۲. ویژه‌نامه منشور اخلاقی انتخابات، اسفند ۱۳۸۶.

فصل پنجم

وظایف انتخاب کنندگان و مجریان انتخابات

حضرت امام خمینی علیه السلام در مورد دقت در انتخابات فرمودند:

«مردم شجاع ایران با دقت تمام به نمایندگانی رأی دهند که متعبد به اسلام و وفادار به مردم باشند و در خدمت به آنان احساس مسئولیت کنند و طعم تلخ فقر را چشیده باشند و در قول و عمل مدافع اسلام پابرهنگان زمین، اسلام رنجیدگان تاریخ، اسلام عارفان مبارزه‌جو، اسلام پاک‌طینتان عارف و در یک کلمه مدافع اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله باشند و افرادی را که طرفدار اسلام سرمایه‌داری، اسلام مستکبرین، اسلام مرفهین بی‌درد، اسلام منافقین، اسلام راحت‌طلبان، اسلام فرصت‌طلبان و در یک کلمه، اسلام آمریکایی هستند طرد نموده و به مردم معرفی نمایند.»^۱ «وصیت این جانب به ملت در حال و آتیه آن است که با اراده مصمم خود و تعهد به احکام اسلام و مصالح در هر دوره از انتخابات وکلاء دارای تعهد به اسلام و جمهوری اسلامی که غالباً بین متوسطین جامعه و محرومین می‌باشند

---

۱. صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۱۹۸.

وطن خواهی ایرانیان است این است که در مسئله انتخابات، چشم و گوش خود را باز کنند و اغراض شخص قرابت فلان، رفاقت با دیگری و عداوت با سومی را در این مرحله کنار گذارند و همانند ظالم پرستان، مصداق «شر الناس من باع دینه بالدنیا غیره» نگردند و این معنا را نصب‌العین خود نمایند که این انتخاب برای چه و این منتخبین را بر چه دسته مردم و از برای چه مقصدی می‌گمارند. والا مسئولیت حقوق سی کرور خلق را علاوه بر مسئولیت‌هایی از جهات عدیده دیگر، به محضر قرابت (فامیلی) یا صداقت (و دوستی) یا سایر انگیزه‌های نفسانی به عهده خود وارد نیاورد. حفظ ناموس دین مبین و حفظ استقلال دولت و حراست حوزه و ممالک اسلامی را بر هر غرضی مقدم دارند.^۱

یکی از مراجع تقلید در پاسخ به سؤال زیر فرموده‌اند:

سؤال: غالباً افراد رأی‌دهنده تصویر درست و روشنی از نامزدها ندارند و به توصیه بستگان و آشنایان خود عمل می‌کنند. آیا در این صورت، رأی دادن مشروعیت آور است؟

جواب: در انتخابات چنین است که رأی‌دهنده، به نامزد خود وکالت مطلق - بدون هیچ شرط الزام‌آور - می‌دهد. در این صورت رأی‌دهنده باید به طور دقیق خط فکری نامزد و التزام شرعی و روش سیاسی او - در مسایل داخلی و خارجی - را بررسی کند... بر رأی‌دهنده لازم است تا همه جوانب مسئله را بررسی کند. اگر نامزدی مؤمن به خدا و دوستدار او بود، باید از او

و غیر منحرف از صراطی مستقیم به سوی غرب یا شرق و بدون گرایش به مکتب‌های انحرافی و اشخاص تحصیل‌کرده و مطلع بر مسائل روز و سیاست‌های اسلامی به مجلس بفرستند.^۱

الف) حقوق و مسئولیت‌های انتخاب‌کنندگان

تحقیق و شناخت کاندیداها

شناسایی بهترین و صالح‌ترین افراد از میان نامزدهای انتخاباتی برای سپردن امور جامعه اسلامی به ایشان و انتخاب آنان به عنوان نماینده خویش در مجلس، مهم‌ترین وظیفه هر مسلمانی است. بدیهی است همان‌گونه که معیار انتخاب، باید رعایت حق و جلب رضایت خداوند متعال و احیای دین خدا در جامعه اسلامی باشد، هر کس را نمی‌توان به صرف ادعا، صالح و یا اصلح تشخیص داد، بلکه عملکرد افراد بر محور حق و رضایت خدا و تلاش آنان در راه اعتلای جامعه اسلامی، باید معیار انتخاب باشد و این مهم از طریق مطالعه و تحقیق فردی و یا از طریق مشورت با افراد دارای صلاحیت محقق خواهد شد.

رعایت تقوای سیاسی

فقیه متفکر و نظریه‌پرداز سیاسی و تیزبین شیعه در دوران مشروطیت، علامه محمد حسین غروی نائینی رحمته‌الله در کتاب گرانسنگ خود نوشته است:

اولین وظیفه بعد از استقرار اساس حکومت که بر عهده دینداری و

۱. رساله تنبیه الامه و تنزیه المله، آیت‌الله نائینی، با مقدمه و تعلیقات آیت‌الله طالقانی، ص ۳۹.

۱. صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۱۹۸.

رئیس جمهور منتخب اینجانب در آینده مرتکب خواهد شد و فسادهای مترتب بر آن به عهده من خواهد بود؟

جواب: اگر به قدر کافی درباره شخص منتخب تحقیق شود، درباره اعمال آینده او مسئولیتی نخواهد داشت.^۱

قرآن نسبت به برخی از مؤمنان و تفاوت آنها با دیگران می‌فرماید: کسانی که بعد از پیروزی، اسلام آورده‌اند، با آنها که قبل از آن اسلام آورده‌اند مساوی نیستند. لذا سابقه درخشان و انقلابی یکی از امتیازات افراد در تصدی مسئولیت‌ها در نظام اسلامی است.

بنیانگذار جمهوری اسلامی فرموده‌اند:

ملاحظه سوابق اشخاص را هم بکنید، که قبل از انقلاب چه بوده‌اند در حال انقلاب چه بوده‌اند و بعد از پیروزی نسبی چه کردند و چه بودند. بعد از این‌که همه اوصافش را به دست آوردید و او را شخصی دانستید که لیاقت دارد برای یک همچو مسندی و می‌تواند این مملکت را به طوری که خدا می‌خواهد اداره کند تا آن حدودی که در اختیار اوست ... همچو شخصی را انتخاب کنید.^۲

بنابراین، چنانچه انتخاب‌شدگان افرادی ناصالح بوده و عملکرد نادرستی داشته باشند به گونه‌ای که موجب تضعیف اسلام و جامعه اسلامی شوند، انتخاب‌کنندگان به دلیل سهل‌انگاری و عدم تحقیق درست در انتخاب افراد، شریک جرم ایشان محسوب می‌شوند!

حمایت کند. و اگر نامزدی، سر دشمنی با خدا و دین خدا را داشت، انسان باید به یاد داشته باشد در روزی که هر کس با خود مجادله خواهد کرد و خداوند از انسان‌ها بازخواست خواهد کرد، باید در محضر خداوند پاسخ‌گوی اعمال نیک و بدش باشد.^۱ هیچ کس حق ندارد نامزدی را انتخاب کند مگر آن که در انتخاب وی مصلحت امت و جریان التزام به اسلام را دیده باشد. بنابراین، رأی‌دهنده باید مشروعیت رأی وضع و جایگاه خویش را در این مسئله مورد توجه و دقت قرار دهد.^۲

رهبر انقلاب اسلامی در پاسخ به سؤالی در این باره که چنانچه فردی از نظر موازین قانونی واجد صلاحیت باشد، اما دیگران علم و یقین به عدم صلاحیت وی داشته باشند، فرمود: اگر انسان می‌داند، باید طبق علمش عمل کند.^۳

بدیهی است که اگر رأی‌دهندگان بدون تحقیق کامل و بررسی همه‌جانبه ویژگی‌های منتخب خویش، به یک رئیس جمهور یا نماینده مجلس رأی داده و او را انتخاب نمایند، از منظر شرعی در اعمال و رفتارهای او که مربوط به مسئولیت سیاسی و مقام حکومتی اوست شریک خواهند بود.

سؤال: آیا این مبنای فقهی صحیح است که شرعاً خطاها و گناهایی که

۱. نشریه پرتو اندیشه، آیت‌الله العظمی سید محمدحسین فضل‌الله، شماره ۸، ص ۴۵/WWW.Baynat.ir.

۲. همان.

۳. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای هیات نظارت بر انتخابات ۱۳۷۰/۱۲/۴.

نظریات صاحبان رأی را جمع‌آوری کن و سپس نزدیکترین آن را به صواب و دورترین آن را از شک انتخاب کن.

امام راحل علیه السلام مردم را به مشورت با انقلابیون دلسوز به ویژه روحانیت متعهد فراخوانده و فرمود:

در تعیین رئیس جمهوری و وکلاء مجلس با طبقه تحصیل کرده متعهد و روشن فکر با اطلاع از مجاری امور و غیر وابسته به کشورهای قدرتمند استعمارگر، و اشتها به تقوی و تعهد به اسلام و جمهوری اسلامی مشورت کرده، و با علماء و روحانیون با تقوی و متعهد به جمهوری اسلامی مشورت نمایید.^۱

امام علی علیه السلام فرمودند:

«مَنْ اسْتَقْبَلَ وَجْهَ الْآرَاءِ، عَرَفَ مَوَاقِعَ الْخَطَا».^۲

هرکس از آرا و نظریات مختلف استقبال کند. مواضع اشتباه و خطا را خواهد شناخت.

حضرت امام خمینی علیه السلام درباره وظیفه رأی‌دهندگان می‌فرماید:

مردم با علما و اشخاص مورد اعتمادشان مشورت کنند، بعد به هرکس خواستند رأی دهند.^۳ بلکه اگر چنانچه اشخاص مطمئن باشند که آنها تشخیص بدهند که فلان آدم جهات مختلفش همه خوب است آن وقت مانعی ندارد که کسی به واسطه تشخیص

آیت‌الله مکارم شیرازی درباره وظیفه مردم فرمودند:

مردم باید با تحقیق و بررسی کامل صلاحیت کاندیدها، ملاحظات شخصی و جناحی را کنار گذاشته، افراد اصلح را انتخاب کنند، زیرا در پیشگاه خداوند مسئول هستند.^۱

مشورت کردن

مشورت از دستورات اسلامی است و خداوند مؤمنین را برای انجام امور زندگی به ویژه مسائل اساسی زندگی از جمله امور حکومتی به مشورت فراخوانده و می‌فرماید:

«... وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ...»^۲

و کارشان بر پایه مشورت با یکدیگر است.

و سپس فرمود:

«... وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ...»^۳

و در کارها با ایشان مشورت کن.

در روایات متعددی بر اهمیت مشورت تاکید شده است. تا جایی که

حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام در وصیت خود چنین می‌فرماید:

«اضم آراء الرجال بعضها الى بعض ثم اختر اقربها الى الصواب و

ابعدها من الارتباب»^۴

۱. ویژه‌نامه منشور اخلاقی انتخابات، اسفند ۱۳۸۶.

۲. سوره شوری، آیه ۳۸.

۳. سوره آل عمران، آیه ۱۵۹.

۴. من لا یحضره الفقیه، ج ۴، ص ۳۸۴.

۱. وصیت‌نامه سیاسی الهی، ص ۱۹ و صحیفه نور، ج ۲۱.

۲. نهج البلاغه، حکمت ۱۷۳.

۳. صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۱۷۹.

آنها و اطمینان به این‌که این صحیح است رأی هم به آنها بدهند.^۱

عدم تأثیرپذیری

هیچ کس تحت تأثیر دیگری نیست. تحت تأثیر تبلیغات واقع نشوند و خودشان با موازین اسلامی اشخاص صحیح را انتخاب کنند.^۲ و اگر کسی یا کسانی را در غیر گروه یا صنف خود یافتند که از هر گروهشان لایق‌تر است او را کاندیدا کنند.^۳

فعالیت انتخاباتی احزاب و گروه‌ها و مجامع مختلف و نیز تعیین و معرفی نامزد یا نامزدهای مورد نظرشان و سپس اعلان نظرات تشکیلاتی خود به عموم مردم و نیز تهیه و تنظیم لیست‌های انتخاباتی از جمله فعالیت‌های سیاسی است که امروزه در بسیاری از کشورها اجرا می‌گردد. انجام این فعالیت‌ها چنانچه بر مبنای ضوابط دینی باشد و اجراء و اعلان آن به شیوه برخی از کشورهای غربی نباشد، نه تنها منع شرعی ندارد بلکه موجب هدایت افراد و گرم شدن بازار انتخابات و افزایش حضور بیشتر مردم می‌گردد.

در این میان وظیفه رأی‌دهندگان شناسایی تک تک افراد موجود در لیست‌ها و احراز صلاحیت افراد معرفی شده از سوی گروه‌ها می‌باشد. البته در صورت ایمان و اعتقاد به نظرات معرفی‌کنندگان و تایید آن لیست‌ها

از سوی مشاوران قابل اعتماد، می‌توان به کاندیداهای منظور رأی داد. بنیانگذار جمهوری اسلامی در این باره فرموده‌اند:

احدی شرعاً نمی‌تواند به کسی کورکورانه و بدون تحقیق رأی بدهد و اگر در صلاحیت شخص با اشخاصی تمام افراد و گروه‌ها نظر موافق داشتند، ولی رأی دهنده تشخیص‌اش بر خلافت همه آنها بود، تبعیت از آنها صحیح نیست و نزد خداوند مسئولیت دارد و اگر گروه یا اشخاص، صلاحیت فرد یا افرادی را تشخیص دادند و از این تأیید، برای رأی‌دهنده اطمینان حاصل شد، می‌تواند به آنها رأی دهد.^۱

ما نباید مقلد کسی باشیم که هر چه را عده‌ای تشخیص دادند، همان را عمل کنیم، بلکه باید کاملاً توجه کنیم که ... چه کسانی لیاقت دارند. که هم مسائل روز را بفهمند و هم متدین باشند و هم برای اسلام کار کنند، اشخاصی را انتخاب کنیم که از هر جهت صالح باشند، اگر کسان دیگری هم اشخاص صالحی داشتند، به آنها رأی دهید؛ والا نه.^۲

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای با مهم شمردن نظرات شخصی رأی‌دهندگان در این‌گونه موضوعات، فرموده‌اند:

... در احراز صلاحیت نامزدها خود مردم بهترین افراد هستند و بیشترین مسئولیت‌ها را دارند که وقتی انسانی را احراز صلاحیت کردند، به همدیگر معرفی کنند.^۳

۱. صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۲۰۳.

۲. همان، ص ۱۹۸.

۳. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی، قزوین، ۸۲/۹/۲۶.

۲. صحیفه نور، ج ۱۲، ص ۷۵-۱۷/۲/۵۹.

۱. همان منبع، ص ۲۰۴.

۳. همان، ج ۱۸، ص ۲۳۲-۲۲/۱۱/۶۲.

به منظور حجیت بخشیدن به شناخت عقلانی افراد و حفظ کرامت انسانی، داشتن روح آزادی و آزاداندیشی از ضرورت‌های مورد تأکید اسلام و اندیشمندان مسلمان است.

حضرت امام علیه السلام در این مورد چنین می‌فرماید:

«مردم در انتخابات آزادند و احتیاج به قیّم ندارند و هیچ فرد یا گروه و دسته‌ای حق تحمیل فرد یا افرادی را به مردم ندارند.»^۱

نقش علما در مشارکت سیاسی

علما و روحانیون نقش و رسالت مهمی در آگاه‌سازی و هدایت جوامع مسلمین و نیز سوق دادن انسان‌ها به سوی تکامل و سعادت بر عهده دارند. تلاش برای نزدیک کردن حکومت‌ها و نظام‌های سیاسی کشورهای اسلامی به الگوی جامع حکومت نبوی و همگامی با چارچوب‌های حکومت امیرالمؤمنین - علی علیه السلام - به منظور تحقق وعده تخلف‌ناپذیر الهی «و تُرِيدُ أَنْ تَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُّوا فِي الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمُ الْإِئِمَّةَ وَ نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ» مبنی بر حاکمیت وارثان خداوند و تعالی بخشیدن به ارزش‌های والای انسانی، وظیفه‌ای مذهبی و ملی خواهد بود.

از این رو با استناد به اصل بنیادین «امر به معروف و نهی از منکر» و استفاده از ابزارها و شیوه‌های رسیدن به آن هدف مقدس، به عنوان مقدمه‌ای برای تشکیل حکومت جهانی امام عصر علیه السلام رسالتی اجتناب‌ناپذیر است.

سؤال: لیست‌های انتخاباتی، گاه نوعی ترفند و فریب‌کاری با خود دارد زیرا افرادی را به پیروزی می‌رساند که اگر در لیست قرار نداشتند، برنده نمی‌شدند و افراد دیگری را که شایستگی بیشتری داشتند، به‌خاطر نبود اسمشان در لیست، از نمایندگی محروم می‌کند. نظر شما چیست؟

جواب: باید ماهیت انتخاباتی را مطالعه کرد و نیز برای رأی‌دهندگان تبیین کرد که مسئولیت شرعی بر عهده دارند و دارای حق‌گزینش هستند. آیا تمام این گروه (لیست) را پذیرفته‌اند؟ چه مبنایی برای گزینش آنها داشته‌اند؟ کار تشکیلات و ائتلاف‌های انتخاباتی چیزی است و گزینش مردم از میان آنان چیزی دیگر، زیرا هیچ‌کس حق ندارد نامزدی را انتخاب کند مگر آن که در انتخاب وی مصلحت امت و جریان التزام به اسلام را دیده باشد. بنابراین، رأی‌دهنده باید مشروعیت رأی، موضوع و جایگاه خویش را در این مسئله مورد توجه و دقت قرار دهد.^۱

مردم با توکل به خدا و با قصد تقرب الی الله - که یک عبادت است - وارد میدان انتخابات شوند و صحنه آن را گرم کنند، مطمئن باشید وقتی شما با این نیت و عزم صادقانه و اراده راسخ وارد میدان شدید، خدای متعال هم کمک خواهد کرد و نتایج خوبی را بر این انتخابات مترتب خواهد کرد.^۲

اگرچه مسلمان‌ها همواره با رعایت اصل مشورت می‌توانند از تجارب و اندیشه‌های دیگران استفاده نمایند، اما برای پرهیز از وابستگی‌های فردی یا اجتماعی و برخورداری انسان‌ها از عزت و استقلال در تصمیم‌گیری‌ها، و

۱. پرتو اندیشه، ش ۸، ص ۴۵.

۲. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی، ۸۵/۹/۲۲.

۱. صحیفه نور، ج ۲۰، ص ۱۹۴.

انجام وظیفه شرعی متفکران و اندیشمندان حوزه‌های علمیه، در چهار راهکار عملیاتی زیر قابل تصور می‌باشد:

الف - شرکت در انتخابات و توصیه آن به مردم

ب - نامزد شدن در انتخابات برای تصدی مسئولیت‌های سیاسی

ج - هدایت مردم برای انتخاب اصلح به عنوان مشاوران صدیق و مورد اطمینان

د - نظارت بر سلامت اعتقادی و فقهی و اخلاقی مردم و مسئولین و مجریان امور انتخابات

امام خمینی علیه السلام و دیگر فقهای بزرگوار شیعه در گفته‌ها و نوشته‌های ارزشمند خود به این وظایف اشاراتی داشته‌اند.

حضرت امام علیه السلام در این باره می‌گویند: اگر سکوت علمای اعلام موجب تقویت ظالم شود یا موجب جرأت او شود بر سایر محرمات، واجب است اظهار حق و انکار باطل؛ اگرچه تأثیر فعلی نداشته باشد.^۱

اگر سکوت علمای اعلام باعث شود که مردم به آنها بدگمان شوند و آنها را متهم کنند به سازش با دستگاه ظلم، واجب است اظهار حق و انکار باطل. اگرچه بدانند جلوگیری از جرم نمی‌شود و اظهار آنها اثری برای رفع ظلم ندارد.^۲

و در جایی دیگر فرمود:

اگر مسامحه کنید، مسئول هستید پیش خدای تبارک و تعالی، اگر نروید و

رای ندهید و آن‌ها که جدیت دارند به این که وارد بشوند در مجلس و به هم بزنند اوضاع ایران را، آنها خدای نخواستہ بروند. مسئولیتش به عهده شماست مستقیماً، مسئولیت همه طبقات دارند، مراجع مسئولند، علما و ائمه جماعت مسئولند. خطبا مسئولند، ... طلاب علوم دینیہ مسئولند... همه مسئولند.^۱

به جامعه محترم روحانیت، خصوصاً مراجع معظم، وصیتی می‌کنم که خود را در مسائل جامعه، خصوصاً مثل انتخاب رئیس جمهور و وکلای مجلس کنار نکشند و بی تفاوت نباشند.^۲

من به قشر روحانیت هم عرض می‌کنم که کناره‌گیری موجب این می‌شود که همان طوری که در سابق، کناره‌گیری علمای مذاهب، اسباب این شد که ملت ما و بزرگان‌شان جدا شدند و هر کاری خواستند دولت‌ها کردند و دولت‌ها را به حال خود گذاشتند و هر طور سرکشی خواستند کردند، اگر چنانچه شما از صحنه بیرون بروید، علما، دانشمندان از صحنه بیرون بروند، این اسباب این می‌شود که باز آن مسائل سابق پیش بیاید.^۳

با توجه به اینکه دخالت آگاهانه در تعیین سرنوشت و تلاش برای عزت و اقتدار بیشتر نظام سیاسی اسلام، از وظایف همگان است و روحانیون، رسالت حوزوی خود را در هدایت افکار عمومی و امر به معروف و نهی از منکر می‌دانند، یکی از وظایف شرعی آنان، مسافرت‌های تبلیغی و حضور در اجتماعات مردمی برای این امر مهم می‌باشد.

۱. توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۶۲۰، مسئله ۲۷۵.
۲. همان.
۳. همان، ج ۱۷، ص ۷۹.

۱. صحیفه نور، ج ۱۲، ص ۷.
۲. همان، ج ۱۸، ص ۱۵۲.
۳. همان، ج ۱۷، ص ۷۹.

حضرت امام خمینی علیه السلام خطاب به روحانیون بزرگوار می‌فرماید:

ما مکلفیم در امور سیاسی دخالت کنیم، مکلفیم شرعاً، همان طور که پیغمبر صلی الله علیه و آله دخالت می‌کرد، همان طور که حضرت امیر علیه السلام دخالت می‌کرد. در این ایام که اعلان می‌کنند مسئله انتخابات رئیس جمهور [است]، آن اشخاص که در حوزه‌ها هستند باید دست از کارها بردارند و راه بیفتند تو شهرها و دهات و روستاها و آن جاهای دورافتاده و کمک کنند و اگر نکنند، فردا مسئولند پیش خدا. مردم را دعوت کنند به دخالت در امور، به انتخاب یک رئیس جمهوری صحیح، کمک کنند برای رساندن صندوق‌ها به روستاهای دور افتاده، اگر شما نکنید، آنهایی که بر ضد شما هستند، این کار را می‌کنند، تبلیغ می‌کنند آنجاها، شماها مبلغ اسلام هستید، امروز تبلیغ اسلام برای حفظ خود اسلام است.^۱

حضور روحانیت، فرضی است مسلم، به خصوص در این دوره که عده‌ای با نقشه‌های از پیش طراحی شده، سعی در حذف روحانیت آگاه، مبارز و دلسوز از حضور در صحنه قانونگذاری کشور دارند و چنین جلوه می‌دهند که مجلس آینده، نیاز به افراد متخصص دارد، در حالی که حضور «روحانیت آگاه به احکام شرعی و سیاسی»، خود از تخصص‌های انکارناپذیر مجلس است، تا طرح‌ها و لوایح با قدرت علمی بیشتری به شورای نگهبان عرضه شود و با اصول اسلام و قانون اساسی مطابقت داشته باشد. [بنابراین] مجلس ... محتاج به علما و روحانیون مطلع از احکام شرعی و سیاسی اسلام است.^۲

پرهیز از گروه‌گرایی

ورود به دسته‌جات سیاسی و احزاب و گروه‌ها و تشکلات صنفی، سیاسی و ... از ویژگی‌های نظام‌های سیاسی جوامع پیشرفته می‌باشد. اگرچه در آیات قرآن کریم همه مؤمنین گروه واحد و «حزب الله» نام گرفته‌اند اما تحزب منافاتی با اتحاد مسلمین نخواهد داشت. البته جواز شرعی تحزب مشروط به رعایت اصول شرعی می‌باشد.

برخی مواقع تعصبات حزبی و باندا بازی‌های سیاسی، انسان را از شناخت واقعیت و تصمیمات عاقلانه بازداشته و برای هماهنگی با گروه سیاسی خویش و رضایت افراد گروه، علیرغم میل باطنی‌اش و مصلحت جامعه، در تصمیم‌گیری‌ها راه ناصواب را پیموده و مرتکب رفتارهای غیر شرعی می‌گردد. هر قدر انسان‌ها از تقوا و ارزش‌های مقدس دینی فاصله بیشتری داشته باشند، میزان انحرافات سیاسی و رفتارهای غیر معقول آنها افزایش خواهد یافت و به پرتگاه گناه نزدیکتر خواهند شد.

حضرت امام علیه السلام در کلام دیگری، انتخاب اصلح را ضابطه‌گرایی و عدم تعصب گروهی معرفی نموده است:

اگر کسی یا کسانی را در غیر گروه یا صنف خود یافتند که از افراد گروهشان لایق‌تر است، او را کاندیدا کنند. مسئله انتخابات یک امتحان الهی است که گروه‌گرایان را از ضابطه‌گرایان ممتاز می‌کند و مؤمنین و متعهدین را از مدعیان جدا می‌نماید.^۱

۱. همان، ج ۱۵، ص ۵۹.

۲. همان، ج ۱۸، ص ۲۳۱.

۱. صحیفه نور، ج ۹، ص ۲۳۲.

رأی باطل ندادن

بر اساس مصوبات مجلس شورای اسلامی در موضوع انتخابات، آرای سفیدی که به صندوق ریخته شده باشد، به عنوان آرای باطله و غیر مؤثر در شمارش نهایی محسوب خواهد شد. لذا رأی سفید تأثیری در تغییر نتیجه انتخابات نداشته و نوعی عدم مشارکت در آن بشمار می‌آید. و وظیفه شرعی وارد شده بر انسان را از عهده انسان خارج نمی‌کند.^۱

آیت‌الله ابراهیم امینی می‌فرماید:

رأی سفید یا باطله را در صندوق ریختن تضييع فرصت است و تکلیف را ساقط نمی‌کند.^۲

ب) وظایف و موازین مجریان انتخابات

امانتداری

تمامی زحمات مردم و مسئولین و نیز کاندیداهای محترم از اولین گام‌های اجرایی یک انتخابات تا آخرین فعالیت عملی مردم و ریختن آراء در صندوق‌های رأی تبلور و تجلی پیدا می‌کند. پس از پایان رأی‌گیری، مجموعه این زحمات شبانه‌روزی که آبرو و حیثیت یک کشور به حساب می‌آید، به رسم امانت در اختیار عوامل اجرایی تعیین شده از سوی وزارت کشور قرار گرفته تا برای مراحل بعدی آماده گردند. بنابراین، امانت بسیار سنگین و سرنوشت‌سازی در دست وزارت کشور و مجریان نهاده شده است.

۱. ماده ۱، بند ۱۵.

۲. روزنامه جمهوری اسلامی ۱۳۸۵/۶/۲ همایش استانی مجلس خبرگان رهبری - تبریز مرداد ۱۳۸۵.

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، همگان به‌ویژه دست‌اندرکاران را از تعصبات و قضاوت‌های بانندی و خطی پرهیز داشته، می‌فرماید: حرکت خطی، حرکت خوبی نیست. حرکت خطی، غیر از این است که انسان مواضعی را به طور مدون قبول کرده باشد. حرکت خطی، یعنی گروه‌گرایی؛ یعنی کسی را که داخل یک مجموعه است، قبول می‌کند؛ به صرف این که در این مجموعه قرار دارد.

وقتی کسی جزء آن عده باشد، این عده نگاه نمی‌کنند که خصوصیات اخلاقی او چیست و معیارها چه قدر بر او منطبق است؛ ردش می‌کنند؛ آن عده هم کاری ندارند که معیارها و ضوابط چیست و قبولش می‌کنند؛ این غلط است.^۱ ایشان مبتلا شدن به مسائل خطی و حب و بغض‌های بانندی را صفتی منفی دانسته و فرمودند: مسائل خطی ... شبیه گروه‌گرایی و قبیله‌گرایی و قوم و خویش‌گرایی است.^۲

حضرت امام خمینی علیه السلام یکی از نشانه‌های انتخاب اصلح را عدم گرایشات حزبی و گروهی در انتخاب کاندیدای اصلح دانسته و چنین بیان می‌فرماید: اگر (انتخاب اصلح) برای خودتان باشد شیطانی است و اما اگر انتخاب اصلح برای مسلمان‌هاست، کی و از کجاست، مطرح نیست، از هر گروهی باشد، حزب باشد، یا غیر حزب، نه حزب اسباب این شود که غیر آن فاسد و نه صد درصد حزبی بودن باعث صلاح آنهاست.^۳

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای هیات نظارت بر انتخابات ۱۳۷۰/۱۲/۴.

۲. همان.

۳. صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۱۵۲.

بیشتری برخوردار خواهد بود و خیانت در آن، به مراتب گناهی بزرگتر می‌باشد.

مقام معظم رهبری در این باره فرمودند:

به آقایان دست‌اندرکار عرض می‌کنم که این صندوق‌ها امانت ملت ایران است؛ در واقع ناموس ملت ایران است که دست شما سپرده شده است. پس با کمال دقت و مراقبت و در حقیقت شاید با اعمال نوعی وسواس در کار، مواظب باشند که آنها را حفظ کنند؛ به شکل درستی آنها را شمارش کنند و آن‌چنان که هست، آنها را به افکار عمومی عرضه کنند. یعنی هیچ مصلحتی را از این بالاتر به حساب نیاورند و همانی را که مردم رأی دادند، از صندوق‌ها بیرون بیاورند و اعلان شود. هیچ تخلفی نباشد.^۱

آیت‌الله مکارم شیرازی درباره اجرای صحیح انتخابات فرمودند: انتخابات آبروی نظام است، اگر این انتخابات خوب انجام شود، آبروی نظام حفظ می‌شود و اگر اشتباهی در آن رخ دهد به آبروی نظام لطمه می‌زند.^۲

خدامداری

امام سجاد علیه السلام در پاسخ مردی کوفی که نامه‌ای به ایشان نوشت و درباره خیر دنیا و آخرت جویا شد، نوشت: به نام خداوند بخشنده مهربان! اما بعد؛ کسی که در راه خشنود کردن خدا از خشم مردم، پروایی نداشته باشد، خداوند او را از کارهای مردم بی‌نیاز گرداند و خود کفایتش کند و هر که

مهمترین وظیفه امانتداران، حفاظت کامل و دقیق از امانت نزد خود می‌باشد و هر گونه سهل‌انگاری در آن، خیانتی بزرگ در پیشگاه خدای بزرگ و ملت ارزشمند خواهد بود و مستوجب عذاب دردناکی می‌باشد.

مقام معظم رهبری فرمودند:

باید از آرای مردم به طور کامل صیانت بشود. در همین اندازه از لحاظ اهمیت، حفظ سلامت فضای انتخابات، قبل از شروع انتخابات است که بایستی سلامت فضا را حفظ کنید. بعضی فضای انتخابات را خراب می‌کنند؛ تخریب کردن، اهانت کردن و خرد کردن شخصیت‌های گوناگون، همه بر خلاف اقتضای سلامت انتخابات است.^۱

مسئولان دولتی و کسانی که دستشان به کارهای اجرایی بند هست، اینها هیچ دخالتی نکنند. بگذارند مردم خودشان این کارها را انجام بدهند؛ یعنی شخصیت‌های اشخاص مسئول دولتی در نتایج انتخابات اثر نگذارد. بگذارید تبلیغ بکنند و مردم با رقابت آماده، عمل بکنند.^۲

حضرت امام علیه السلام خطاب به مجریان انتخابات چنین می‌فرماید:

شما فرمانداران و بخشداران و همه‌تان موظفید به اینکه در این امر [انتخابات مجلس] دقت کنید که خوب انجام بگیرد، مبادا یک وقت خدای نخواستہ یک تقلبی در کار بیاید.^۳

خیانت در امانت از گناهان کبیره شمرده شده است. به یقین هنگامی که این امانت، به سرنوشت یک جامعه مربوط باشد، از شدت و حساسیت

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی (۸۵/۷/۱۸).

۲. همان. ۳. صحیفه نور، ج ۱۸، ص ۲۰۵.

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی، ۷۴/۱۲/۱۸.

۲. ویژه‌نامه منشور اخلاقی انتخابات، اسفند ۱۳۸۶.

اسلامی کاملاً رعایت شود. انتخابات را در صورتی می‌توان صحیح و اسلامی دانست که مسئولین مربوطه در همهٔ مراحل، عدالت و انصاف، امانتداری، حفظ آبرو و حرمت مؤمن، اجتناب از خیانت و تقلب، خودداری از دروغ و تهمت، و اسراف و تبذیر، را جدا رعایت کنند. در انجام این مسئولیت بزرگ اسلامی ارتکاب هیچ‌گونه خلافی توجیه‌پذیر نیست.^۱

... مسئولین برگزارکننده انتخابات در مراحل مختلف، مانند شورای نگهبان در تأیید صلاحیت کاندیداها و نظارت بر صحت اجرای انتخابات، وزارت کشور، ناظرین بر صندوق‌ها، همه کسانی که در رأی‌گیری، قرائت آرا و اعلام نتایج آراء دخالت دارند. به این عزیزان عرض می‌شود که شما امانتدار آرای مردم هستید. امانتداری یک وظیفه اسلامی و اجتماعی است. و خیانت در آن به هر صورت، تضييع حقوق و گناهی است بزرگ. همواره خدا را منظور بدارید. حق هیچ کس را تضييع نکنید، گرچه با یک رأی باشد، و بدانید که باید در قیامت پاسخگوی آن باشید. در این مقام که هستید از هیچ یک از کاندیداها جانبداری نکنید، گرچه به او علاقه دارید، خودت به هر کس که میل داری رأی بده، ولی حق نداری به نفع او در مراحل مختلف انتخابات تقلب کنی که تقلب در انتخابات خلاف قانون و شرع است و زیبنده نظام اسلامی نیست.^۲

برای جلب خشنودی مردم، خدا را به خشم آورد، خداوند او را به مردم واگذارد.^۱

مهمترین اصل در انجام همه رفتارهای سیاسی، کسب رضایت حق تعالی و انجام تکلیف شرعی خواهد بود. توجه به وسوسه‌های شیطانی و برخی توجیهاات برای بازکردن راه گناه و رفتارهای خلاف شرع چه بسا زحمات و فعالیت‌های خدامحورانه انسان‌ها را تباه کرده و آنها را به پرتگاه نابودی ابدی مبتلا سازد. فروختن آخرت خود به دنیای دیگران خسارتی جبران‌ناپذیر و مخالف اصول شرعی و اخلاقی اسلام است. به راستی آیا سرقت و خیانت به جامعه مسلمین بدتر از خیانت به یک مسلمان نیست؟ آیا مجوز شرعی برای تغییر نتیجه انتخابات و یا کم و زیاد کردن در شمارش آراء و جابجایی خروجی‌های صندوق‌های اخذ رأی وجود دارد؟

حضرت امام خمینی علیه السلام فرمودند: عالم محضر خداست، در محضر خدا معصیت نکنید.

آیت‌الله امینی در توصیه به مجریان انتخابات فرمود:

مسئولان نظام نیز وظیفه دارند در انجام وظائف خود به رعایت اخلاق اسلامی ملتزم باشند و اگر در این رابطه کوتاهی کنند گناهکارند و به نظام اسلامی نیز خیانت می‌کنند. یکی از کارهای مربوط به نظام اسلامی برگزار کردن انتخابات صحیح است که با همکاری مردم و همه مسئولین مربوطه انجام می‌گیرد. در انجام این کار مهم و سرنوشت‌ساز باید اخلاق

۱. روزنامه جمهوری اسلامی ۱۳۸۵/۶/۲ همایش استانی مجلس خبرگان رهبری - تبریز مرداد ۱۳۸۵.

۲. همان.

۱. تحف العقول، ص ۱۹۹، به نقل از حکمت‌نامه بسیج، محمدی ری‌شهری، ص ۱۴۰.

ضابطه مندی

لازم است مسئولان همواره خود را مجریان قانون دانسته و متعهد به اجرای ضوابط و موازین شرعی بدانند. مقام معظم رهبری در این رابطه می‌فرماید: به شما برادران مسئول، اعم از ناظر و هیأت اجرایی عرض می‌کنم که مواظب باشید کارتان سرسوزنی از معیار قانونی تخطی نکند. نظرات و سلائی شخصی را کنار بگذارید. این که کسی به خاطر تشخیصی که از دین و انقلاب و اسلام و رهبری و ملت و دولت دارد، یک نفر را تقویت کند، یک نفر را رد کند، یک نفر را تضعیف کند، یکی را یک خرده جلو بکشد، یکی را یک خرده عقب بزند خلاف ضابطه است... ضابطه همین است که در دست شما است، طبق همین ضابطه، دقیق، بدون رعایت حب و بغض، بدون رعایت خط و خطوط و بدون رعایت جهات سیاسی عمل کنید.^۱

عدم پذیرش هدیه

دریافت هدایا و یا هر نوع خدمات رایگان از سوی مسئولین و مجریان، از اولین روزهای اجرایی فعالیت‌های انتخابات، همچون سمی خطرناک، حیثیت شخصی افراد و هویت اسلامی انتخابات را تهدید کرده و چه بسا نتایج خانمان‌برانداز خواهد داشت. انجام چنین کارهایی افراد و مسئولین را در معرض اتهامات بیشمار قرار خواهد داد. از این رو به عنوان اصلی‌ترین حافظ سلامت انتخابات، هشدارهای ویژه‌ای در این مسئله بیان کرده‌اند.

۱. همان، از سخنان آیت‌الله امینی در همایش استانی مجلس خبرگان رهبری.

فتوای مقام معظم رهبری در موضوع ارائه هدایا یا برخی خدمات به مسئولین و دست‌اندرکاران در استفتاء زیر چنین است:

سؤال: در صورتی که هدیه برای چشم‌پوشی و تغافل و عدم مخالفت و یا برای جلب موافقت نسبت به انجام بعضی امور باشد، قبول هدیه چه حکمی دارد؟

جواب:... به طور کلی اگر تقدیم هدیه به قصد دستیابی به هدفی خلاف شرع و قانون و یا به منظور ایجاد تمایل در مسئول قانونی به موافقت یا چیزی که حق موافقت با آن را ندارد، صورت بگیرد گرفتن آن هدیه جایز نیست، بلکه واجب است از قبول آن خودداری شود و بر مسئولین هم واجب است از آن جلوگیری کنند.^۱

از آنجا که بسیاری از اینگونه هدایا و خدمات با نیت‌های غیر شرعی و قانونی نوعی رشوه برای ضایع نمودن حقوق مسلم انسان‌ها محسوب می‌گردد، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای فرموده‌اند:

... توسل به رشوه و راه‌های غیر قانونی برای هر عمل هر چند به منظور جلوگیری از فساد، جایز نیست.^۲

در جایی دیگر از ایشان سؤال شده است:

چنانچه فردی از باب تشکر و قدردانی از کارمند، هدیه‌ای به او اهداء کند حکمش چیست؟ هر چند آن کارمند بدون هیچ‌گونه چشم‌داشتی کاری را انجام داده باشد؟

۱. استفتائات رهبری، ص ۴۷، مسئله ۱۷۴۳. ۲. اجوبه‌الاستفتائات، ص ۲۳۷، مسئله ۱۰۸۳.

که حرکت آنها، حرکت خطی است؛ که حرکت خطی، حرکت خوبی نیست.^۱ همچنین به آنها عرض می‌کنم که این صندوق‌ها امانت ملت ایران است؛ در واقع ناموس ملت ایران است که دست شما سپرده شده است. پس با کمال دقت و مراقبت و در حقیقت شاید با اعمال نوعی وسواس در کار، مواظب باشند که آنها را حفظ کنند؛ به شکل درستی آنها را شمارش کنند و آن‌چنان که هست، آنها را به افکار عمومی عرضه کنند. یعنی هیچ مصلحتی را از این بالاتر به حساب نیاورند و همانی را که مردم رأی دادند، از صندوق‌ها بیرون بیاورند و اعلان شود.^۲

جواب: هدیه در محیط کار و از جانب ارباب رجوع یکی از خطرناکترین چیزها است و هر چه بیشتر از آن اجتناب کنید به صرفه دنیا و آخرت شما خواهد بود.^۱

با توجه به اینکه ارائه هدایای مالی یا جنسی یا ... به برخی دست‌اندرکاران، با اهداف غیر شرعی و به عنوان رشوه به مسئولین و مجریان پیشنهاد می‌شود، مراجع تقلید شیعه نظرات خود را در این موضوع به وضوح بیان کرده‌اند.

در این باره چنین پرسش شده است: دادن رشوه برای مشکل‌اداری و تسریع در کار چه حکمی دارد؟ حضرات آیات عظام امام خمینی علیه السلام، بهجت، خامنه‌ای، صافی، فاضل، مکارم شیرازی، نوری همدانی جواب فرموده‌اند:

پرداخت پول یا اموالی از سوی مراجعه‌کننده به کارمندان اداره‌ها که وظیفه ارائه خدمات به مردم را دارند منجر به فساد در اداره‌ها خواهد شد که از نظر شرعی حرام است، گرفتن آن برای دریافت‌کننده نیز حرام است و حق تصرف در آن را ندارند.^۲

پرهیز از باندا بازی

باید افراد پاک طاهر، حتی ترجیحاً بدون گرایش واضح به یک جناح و جریان، به عنوان ناظر گزینش شوند. بعضی‌ها آدم‌های خوبی هستند؛ اما واضح است

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی مقام معظم رهبری، بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار با اعضای هیات نظارت بر انتخابات ۱۳۷۰/۱۲/۴.

۲. پایگاه اطلاع‌رسانی، دفتر مقام معظم رهبری، ۷۴/۱۲/۱۸.

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری، بخش استفتائات.

۲. رساله دانشجویی، ص ۳۷۰.

۱۱. توضیح المسائل مراجع مطابق با فتاوی دوازده نفر از مراجع معظم تقلید، جلد دوم، دفتر انتشارات اسلامی.
۱۲. حکمت نامه بسیج، محمدی ری شهری.
۱۳. رساله تنبیه الامه و تنزیه المله، آیت الله نائینی، با مقدمه و تعلیقات آیت الله طالقانی.
۱۴. رساله دانشجویی مطابق با نظریه تن از مراجع عظام، سید مجتبی حسینی، نشر معارف، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری، ۱۳۸۶.
۱۵. روزنامه جمهوری اسلامی ۱۳۸۵/۶/۲.
۱۶. سفینه البحار، محدث قمی.
۱۷. صحیفه نور، حضرت امام خمینی علیه السلام.
۱۸. فقه سیاسی، عباسعلی عمید زنجانی، تهران، امیر کبیر، ۱۳۷۷.
۱۹. گناه شناسی، محسن قرائتی، انتشارات پیام آزادی، ۱۳۶۹.
۲۰. نشریه پرتو اندیشه، آیت الله العظمی سید محمد حسین فضل الله، شماره ۸.
۲۱. نشریه پرتو اندیشه، آیت الله سید محمد حسین فضل الله، شماره ۸، مکتب الاعلامی، قم المقدسه.
۲۲. نهج البلاغه، سید رضی.
۲۳. واجبات و محرمات، آیت الله علی مشکینی، قم، انتشارات شفیق، ۱۳۸۵.
۲۴. وصیت نامه سیاسی الهی.
۲۵. ویژه نامه منشور اخلاقی انتخابات، اسفند ۱۳۸۶.
۲۶. WWW.Saafi@Saafi.Net
۲۷. WWW.makaremshirazi.org - دفتر آیت الله العظمی مکارم شیرازی.

فهرست منابع

۱. اجوبه الاستفتات، حضرت آیت الله سید علی خامنه‌ای.
۲. استفتائات (جلد اول)، حضرت آیت الله العظمی سید عبدالکریم موسوی اردبیلی، انتشارات نجابت، ۱۳۸۵.
۳. الغدير، علامه امینی.
۴. المیزان فی تفسیر القرآن، علامه طباطبایی، ج ۴.
۵. انتخابات و مجلس از نگاه امام خمینی علیه السلام، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه السلام.
۶. بحار الانوار، محمد باقر مجلسی.
۷. پایگاه اطلاع رسانی، دفتر مقام معظم رهبری.
۸. پرسش‌ها و پاسخ‌هایی درباره مجلس خبرگان رهبری، دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری، قم، ۱۳۸۵.
۹. تحریر الوسیله، آیت الله سید روح الله خمینی، جلد اول.
۱۰. توضیح المسائل حضرت آیت الله العظمی سید عبدالکریم موسوی اردبیلی، انتشارات نجابت، ۱۳۸۴.

دیگر آثار این مجموعه

احکام آرایشگری

احکام پرستاری

احکام حجاب و عفاف

احکام رایانه و اینترنت

احکام مدیریت و کارمندی

احکام مسجد

احکام ورزش بانوان